

Kā turpmāk vērtēs skolēnu sniegumu Jautājumi un ieteikumi

Group 2 – due 21st June 2019

Practise these at speed every day until you are really fast

1	$1 \times 9 =$	7	$7 \times 9 =$	13	$9 + 9 =$	19	$63 + 9 =$
2	$2 \times 9 =$	8	$8 \times 9 =$	14	$18 + 9 =$	20	$72 + 9 =$
3	$3 \times 9 =$	9	$9 \times 9 =$	15	$27 \div 9 =$	21	$81 \div 9 =$
4	$4 \times 9 =$	10	$10 \times 9 =$	16	$36 \div 9 =$	22	$90 \div 9 =$
5	$5 \times 9 =$	11	$11 \times 9 =$	17	$45 + 9 =$	23	$99 + 9 =$
6	$6 \times 9 =$	12	$12 \times 9 =$	18	$54 + 9 =$	24	$108 + 9 =$

Complete the calculations

Circle the smallest	Round to the nearest 100	Divided facts	Circle the smallest number	Division
$4 \times 5 = 20$ $5 \times 4 = 20$	1200 1300	$2 \times 2 = 4$ $3 \times 3 = 9$ $4 \times 4 = 16$ $5 \times 5 = 25$	27 18 36	$100 \div 2 =$ $200 \div 2 =$ $300 \div 2 =$

- Kā skolas risina mācību līdzekļu trūkumu
- Cik un vai iekļaujoša ir izglītības sistēma
- Kā sargāt savu un aizstāvēt citu intelektuālo īpašumu
- Reformai gatavi. Mazākumtautību skolēnu integrācija. Kas notiek skolās

Metodiskie materiāli

- Stundu tematiskais plāns dizainā un tehnoloģijās 1. klasei
- Stundu tematiskais plāns sociālajās zinībās 2. klasei

Kā turpmāk vērtēs skolēnu sniegumu

Ilze Brinkmane

Valdībā apstiprināti grozījumi noteikumos, kas nosaka vērtēšanas pieeju un izmaiņas gan pamata, gan vispārējās vidējās izglītības posmā, kas stāsies spēkā 2023. gada 1. septembrī. Uzmanojot vairākus skolotājus, viņi atzīst, ka norāde ievērojami palielināt formatīvās vērtēšanas lomu vairs nav jaunums, bet līdz šim no Skola2030 pietrūcis praktisks metodiskais atbalsts un katram veidojusies sava izpratne, kā ikdienā strādāt.

Izstrādāti savi noteikumi

Skolotājai, mg. paed. Austrai Šteinbergai ir pieredze darbā gan sākumskolā, gan ar bērniem ar īpašām vajadzībām, bet patlaban **Jūrmalas Pumpuru vidusskolā** ir sagatavošanas klases audzinātāja sešgadīgiem bērniem. “Mūsu skolā svarīga ir pēctecība, lai mācīšanās metodika būtu saistīta, jau sākot no pirmsskolas. Ieliekam pamatus, kā mācīties, kā sevi organizēt darbam, lai būtu rezultāts. Izvirzām kritērijus un atbilstoši tiem arī vērtējam. Vispirms ir diagnostikas darbs, lai novērtētu, kādas ir zināšanas, lai zinātu, kādus uzdevumus uzdot vai pielāgot. Formatīvā vērtēšana notiek visā mācību procesā, kad ik pa laikam atzīmējam, kāds ir progress lasītprasmē, matemātikā u. c.,” stāsta A. Šteinberga. Vērtēšana notiek ar burtiem S – sācis apgūt, A – apguvis, T – turpina apgūt, P – apguvis padziļināti. Kā atzīst skolotāja, dators visu izrēķina ar procentiem, bet jautājumi visbiežāk rodas vecākiem, piemēram, kāpēc viņu bērnam ir 86% nevis 100%. Nākas izskaidrot, kas un kāpēc, bet par katru bērnu tiek veidoti pieraksti un vērtēšanas tabulas.

“Nultajā klasītē bērnus radinām veikt pašvērtējumu vispirms jau sadzīviskās lietās, jo uzsvars ir uz cilvēciskām vērtībām. Notiek sasveicināšanās, rotaļas, un esam kopīgi izstrādājuši savus noteikumus, kā, to visu darot, ir jāuzvedas. Ja viss tiek īstenots, tad tiek piešķirta pārle. Kad traukā sakrātas vismaz 10 pārles, tad visi skatāmies multiplikācijas filmu. Bērni paši vērtē un mācās atpazīt savas emocijas, piemēram, kā jūtas pēc diendusas. Ja sajūtas ir labas, tad tabulā iezīmē smaidiņu,” skaidro skolotāja un piebilst, ka kompetenču pieejā arī bērnam ir jāspēj izvērtēt sava rīcība un paveiktais.

Izmaiņas skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanā paredz pirmsskolā, 3. un 6. klasē ne tikai diagnosticējo-

Kompetenču pieejā arī bērnam ir jāspēj izvērtēt sava rīcība un paveiktais.

šo, bet arī monitoringa vērtēšanu, taču A. Šteinberga atzīst, ka ar šo jauninājumu vēl nāksies iepazīties.

Rodas vairāki jautājumi un ieteikumi

Kā stāsta **Rīgas Teikas vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotāja, pedagoģijas doktore Daiga Celmiņa**, jaunā vērtēšanas kārtība atbilstīgi *Skola2030*

Jaunā vērtēšanas kārtība akcentē, ka vērtējumam skolā ir nevis kontrolējošs, bet audzinošs raksturs, tā veicina pašatbildību un pašvadītas mācīšanās prasmes jebkurā vecumā.

rekomendācijām tiek ieviesta pakāpeniski jau vairāku gadu garumā. Pagājušajā mācību gadā skolotāji tika rosināti rūpīgāk plānot pārbaudes darbus un to summatīvo vērtēšanu, kā arī praksē pilnveidot formatīvās vērtēšanas un skolēnu (arī skolotāju) pašvērtējuma iespējas. “Šajā mācību gadā, pilnveidojot vērtēšanas sistēmu, turpināsim izmantot summatīvo vērtējumu plānoto kombinēto pārbaudes darbu un ieskautes darbu izvērtējumā, bet formatīvo vērtējumu – ikdienas mācību darbā,” norāda D. Celmiņa.

Turpmāk skolēni nesaņems liecības ar semestra vidējo atzīmi, beidzot pirmo mācību pusgadu, bet saņems liecību tikai mācību gada beigās.

“Manuprāt, jaunā vērtēšanas kārtība akcentē, ka vērtējumam skolā ir nevis kontrolējošs, bet audzinošs raksturs, tā veicina pašatbildību un pašvadītas mācīšanās prasmes jebkurā vecumā. Rekomendācija rūpīgi izstrādāt vērtēšanas kritērijus sekmē skolotāju un skolēnu sadarbību, jo, tos zinot, skolēniem ir iespēja veikt pašvērtējumu un uzlabot savu sniegumu, kā arī skolotājs var ņemt vērā skolēnu argumentētus ieteikumus un pilnveidot vērtēšanas kritērijus,” uzskata D. Celmiņa un norāda, ka mainās vērtēšanas mērķis – no zināšanu un prasmju novērtēšanas uz vērtēšanu mācīšanās un mācīšanās uzlabošanai (skolotājs seko līdzi skolēnu vērtējumam un meklē risinājumus, kā individualizēti un diferencēti veicināt katra skolēna izaugsmes iespējas).

D. Celmiņa vērš uzmanību, ka jaunās vērtēšanas kārtības stratēģijas izvērtējums rada vairākus jautājumus un ieteikumus. Pirmkārt, jāņem vērā katra mācību priekšmeta specifika un sasniedzamais rezultāts, tostarp, gatavojoties valsts pārbaudes darbiem. Mācību darba summatīvā un formatīvā vērtējuma kritērijiem vajadzētu būt saskaņotiem ar plānoto valsts pārbaudes darbu prasībām un kritērijiem. Otrkārt, vērtējumam jābūt skolēniem un vecākiem saprotamam.

Kā atklāj D. Celmiņa, savā klases audzinātājas praksē pagājušajā mācību gadā risinājusi situāciju, kad vecāki bija neizpratnē, kādēļ skolēnam semestra vērtējums ir viduvējs, ja iepriekš formatīvā vērtējuma procenti vairākos darbos ir ļoti labi un pat teicami. Šādā situācijā tiešām grūti rast pamatojumu, kādēļ gala vērtējumā (vidējā atzīme) tiek ņemti vērā tikai summatīvie ieskautes darbu vērtējumi, neņemot vērā skolēna veiksmīgo mācību darbu ikdienā (formatīvais vērtējums procentos). Tādēļ nepieciešams saskaņot formatīvo un summatīvo vērtēšanu.

Treškārt, skolotājs iegulda lielu darbu gan plānoto, gan iepriekš neplānoto, bet situācijas noteikto kombinēto pārbaudes darbu pārbaudē. Piemēram, izlasot un vērtējot apjomīgus rakstu darbus trīs klasēm (apmēram 100 darbi) un sniedzot aprakstošu atgriezenisko saiti saviem skolēniem, izmantojot formatīvās vērtēšanas nosacījumus, kas netiek iekļauts vidējās atzīmes aprēķinos.

“Pieļauju, ka viena daļa skolotāju izvēlēsies tik ļoti neieguldīties apjomīgu ikdienas darbu vērtēšanā, saudzējot savus resursus, jo tieši summatīvais, nevis formatīvais vērtējums savā ziņā ir arī skolotāja darba vērtējums. Daudzi skolotāji ir atgriezušies pie skolēnu darbu vērtējuma “summatīvajām tabuliņām” ilgākā laika posmā savās pierakstu kladēs un e-dokumentos, līdz ar to skolēnu paveiktā darba gala vērtējums tiek sniegts tikai pēc kāda ilgāka laika. Vērtēšanai jābūt skolēniem un vecākiem izprotamai, savlaicīgai, lai skolēns varētu zināšanas un prasmes apgūt labāk, dziļāk, laicīgi tās pilnveidojot, lai veidotos interese un motivējoša attieksme pret mācībām, pašvadītas mācīšanās prasmes un līdz ar to vērtīgi paradumi visai dzīvei,” secina D. Celmiņa.

Trūkst zināšanu par metodisko daudzveidību

Uz vaicājumu, kas būtiski jauns ir valdībā apstiprinātajās izmaiņās skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanā, kas stāsies spēkā pēc gada, **Latvijas Universitātes docente, Rīgas Teikas vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotāja Ilze Šūmane** atzīst, ka no jauna klāt nākusi monitoringa vērtēšana, jo līdz šim 3. un 6. klasē bija diagnosticējošie darbi un attiecīgi

Jaunajā sistēmā tiek nodalīta monitoringa vērtēšana, ko veic valsts un diagnosticējošā vērtēšana, ko veic skolotāji skolēnu iepazīšanai, mācīšanās mērķu izvirzīšanai.

diagnosticējošā vērtēšana. Jaunajā sistēmā tiek nodalīta monitoringa vērtēšana, ko veic valsts un diagnosticējošā vērtēšana, ko veic skolotāji skolēnu iepazīšanai, mācīšanās mērķu izvirzīšanai.

“Lielais akcents tiek likts uz formatīvo vērtēšanu un nebūs semestra atzīme. Izliekot gada atzīmi, ņems vērā summatīvos vērtējumus, kas iegūti tēmu noslēgumu darbos jeb ieskaitēs. Formatīvā vērtēšana notiek visa mācību procesa laikā un dažādi (ar punktiem, procentiem, ieskaitīts/neieskaitīts). Formatīvā vērtēšana ir cieši saistīta ar atgriezenisko saiti mācību procesā, taču tas nav pārāk ierasts un tāpēc daudzos joprojām rada neizpratni. Šim vērtējumam nav nozīmes, izliekot gada atzīmi. Jaunā pieeja vedina atteikties no atzīmēm, uz ko līdz šim bija liels spiediens no sabiedrības, no vecākiem un reizēm vismazāk no pašiem skolēniem,” norāda I. Šūmane. Skolotāja atklāj, ka ieskaites darbus vērtējusi ar procentiem vēl pirms šo iespēju piedāvājusi e-klase. Skolēniem un vecākiem šāds atskaites punkts bijis daudz saprotamāks, jo daudz precīzāk raksturo sasniegto rezultātu. Jaunajā vērtēšanas pieejā lielāka nozīme piešķirta skolēna pašvērtējumam, savstarpējai vērtēšanai, snieguma līmeņa aprakstam. “Diemžēl jaunā satura veidotāji ir piedāvājuši tikai dažu situāciju snieguma līmeņa aprakstu paraugus,

līdz ar to skolotājiem tas ir papildu darbs, ko katrs veic pēc savas izpratnes. Sagaidītu precīzāku skaidrojumu no *Skola2030*, jo līdz šim tas bijis diezgan vispārīgs un vienveidīgs. Piedāvātajos paraugprogrammas materiālos latviešu valodā un literatūrā nav arī neviena pārbaudes darba parauga, tādēļ visas tēmas vērtēšanas sistēma ir skolotāja ziņā, tā var atšķirties dažādās skolās,” secina skolotāja. Viņas ieskatā mainīt attieksmi pret pašu mācīšanās procesu un jaunajiem vērtējumu veidiem daudz vieglāk būs bērniem, kuri tikai uzsāk skolas gaitas, nekā tiem skolēniem un viņu vecākiem, kuri patlaban mācās pamatskolā un vidusskolā.

Apstiprinātie grozījumi noteikumos, kas nosaka vērtēšanas pieeju, paredz, ka izglītības iestāde patstāvīgi izstrādā vērtēšanas kārtību, ņemot vērā galvenos vērtēšanas pamatprincipus – sistemātiskumu, atklātību un skaidrību, metodisko daudzveidību, iekļaušanu, objektivitāti un vērtējuma obligātumu. Vaicāta, vai skolotāji līdz šim ir saņēmuši vajadzīgo atbalstu, lai to visu varētu realizēt praktiski, I. Šūmane atzīst, ka, tāpat kā kolēģi, daudz meklējusi un domājusi pati, sadarbojoties ar kolēģiem savā un citās skolās, taču metodiskās daudzveidības iespējas skolotājiem vispirms būtu jāpiedāvā, lai saprastu, kā ikdienā strādāt. **SV**

Uzziņai **Ministru kabinetā apstiprinātie noteikumi paredz noteiktus vērtēšanas veidus:**

- **Formatīvā vērtēšana** ir nepārtraukta ikdienas mācību procesa sastāvdaļa un nodrošina skolēnam un pedagogam atgriezenisko saiti par skolēna tā brīža sniegumu attiecībā pret plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem. Šis vērtējums neietekmē semestra vai mācību gada noslēguma vērtējumu. Formatīvo vērtējumu ir iespēja dokumentēt dažādos veidos – ar punktiem, procentiem, ieskaitīts/ neieskaitīts.
- **Diagnosticējošā vērtēšana** – palīdz skolotājam izvērtēt skolēna mācīšanās stiprās un vājās puses un tā paredzēta izmantošanai mācību satura apguves procesā, lai izvērtētu nepieciešamo atbalstu (gan klases, gan individuālā līmenī).
- **Monitoringa vērtēšana** – sistemātiska zināšanu un prasmju novērtēšana noteiktos vecumos (plānots – pirmsskola, 3., 6. klase), kuras mērķis ir novērtēt kopējo izglītojamo zināšanu un prasmju līmeni, lai, atbilstoši iegūtajiem rezultātiem, izvērtētu nepieciešamību metodiskā atbalsta sniegšanā pedagogiem vai izvērtētu mācību satura pilnveides iespējas vai atbalsta materiālu izstrādi skolēnu vajadzībām.
- **Summatīvā vērtēšana** – tiek organizēts mācīšanās posma (piemēram, temata, mācību gada, izglītības pakāpes) noslēgumā, lai novērtētu un dokumentētu skolēna mācīšanās rezultātu. Skolēna sniegums tiek atspoguļots, izmantojot 1. – 3. klases apguves līmeņus (sācis apgūt (S) turpina apgūt (T), apguvis (A), apguvis padziļināti (P)), bet 4. – 12. klasē izmantojot 10 ballu skalu.

Abonē izglītības e-izdevumus un metodiskos materiālus 2023.gadam!

Ienāc jaunajā izglītības platformā
www.skolasvards.lv

E-izdevums Skolas Vārds
iznāk divas reizes mēnesī
EUR 56,- (12 mēnešiem)

Metodisko materiālu krātuve skolām (1.-12.klase)
EUR 59,- (12 mēnešiem)

E-izdevums Izglītība un Kultūra
iznāk divas reizes mēnesī
EUR 69,- (12 mēnešiem)

E-izdevums Pirmsskolā
iznāk vienu reizi mēnesī
EUR 49,- (12 mēnešiem)

Metodisko materiālu krātuve pirmsskolām
EUR 59,- (12 mēnešiem)

E-izdevums Vecākiem
iznāk vienu reizi mēnesī
EUR 36,- (12 mēnešiem)

E-izdevums Skolas Psiholoģija
iznāk vienu reizi mēnesī
EUR 39,- (12 mēnešiem)

E-izdevums Normatīvie akti izglītībā
iznāk vienu reizi mēnesī
EUR 42,- (12 mēnešiem)

Ikdienas aktuālās ziņas un mediju monitorings
katru darba dienu e-pastā
EUR 49,- (12 mēnešiem)

Kā skolas risina mācību līdzekļu trūkumu

Andra Ozola

Mācību līdzekļi un to trūkums ir aktuāls diskusiju temats skolotāju vidū. Nereti, lai sagatavotos vienai mācību stundai, nākas patērēt divas līdz trīs stundas. Izglītības un zinātnes ministrijas izstrādātajā resursu krātuvē <https://mape.skola2030.lv/> izvietotos materiālus skolotāji vērtē neviennozīmīgi. Tie mēdz neatbilst jaunajam saturam un to kvalitāte arī dažkārt tiek apšaubīta. Jautājām vairāku skolu vadītājiem kā viņu vadītajās skolās tiek risināts mācību līdzekļu trūkums.

Ieva Taranda, Jūrmalas Valsts ģimnāzijas direktore

Lielākā daļa manas skolas skolotāju saka, ka, mācot pēc jaunā izglītības standarta, lai sagatavotos stundai, ir jāpatērē papildu viena divas stundas katrā mācību priekšmetā. Prasītos, lai mācību materiāli būtu vienuviet, bet to nav vienuviet, tāpēc jāmeklē "peldēt". *Skolo.lv* ir ievietoti

daudzi mācību materiāli no *Skola2030*, bet ne visos mācību priekšmetos.

Lai mācītu 12. klasēm padziļinātos kursus, skolotāji paši paralēli turpina mācīties kursus. Pedagogiem vēl jāapgūst pašiem, viņiem nav zināšanu, izpratnes. Daudz mācību materiālu vietnēs ir jāmeklē matemātikā. Arī pamatskolas 7., 8., 9. klasēs, cik ir skolotāju, kuri var justies "kā zivis ūdenī"?

Prasītos, lai mācību materiāli būtu vienuviet, bet to nav vienuviet, tāpēc jāmāk "peldēt".

Tad ir vēl ukraiņu skolēnu problēma. Mūsu skolā ir daudz skolēnu no Ukrainas. Esam par to runājuši ar Izglītības un zinātnes ministriju, bet beigās pati skola ir spiesta izdomāt veidu, kā šos skolēnus mācīt. Piemēram, gudrs ukraiņu jauniņš 10. klasē nesaprot matemātiku latviešu valodā, bet skolotāja nāk un man jautā: ko darīt, vai man jātulko. Kā mēs varam mācīt ukraiņu bērniem visus mācību priekšmetus latviešu valodā? Mēs to nevaram.

Nekļūdās tas, kurš neko nedara. Mācību process būs jāturpina. Un mēs velkam ārā 1989. gada mācību grāmatas, jo nav no kā mācīt. Daļa skolotāju vēl mācāsursos.

Lidija Šatilova, Aglonas vidusskolas direktore

Protams, ka mācību līdzekļu pietrūkst. Gatavošanās process stundām daudziem skolotājiem ir ilgs, daudz jāmeklē un jāplāno pašiem. Pamatskolai grāmatas vēl tikai top.

Skolotāja darbs ir ļoti atbildīgs, bet pedagogu vidū valda neziņa par jaunajām mācību programmām, no kurām daudz kas ir "izrauts". Žēl, ka tika veidota reforma, bet skolotāji no tās neiegūst.

Sākumskolā ir vairāk materiālu, bet par vidusskolu izvēļu groziem atkal nav skaidrs, un neskaidrs ir arī, kādas prasības būs augstskolām.

Skolotāji pēc skolā nostrādātā laika paši meklē materiālus stundām ilgi, lai sagatavotos nākamajai dienai.

Aldis Labinskis, Aizkraukles novada vidusskolas direktors

Ir divu veidu mācību līdzekļi – grāmatas un citi iespieddarbi un elektroniski pieejamie mācību līdzekļi. Tos, kas ir nopērkami, skola iegādājas, un tur problēmu nav.

Grūtāk ir ar mācību priekšmetiem, kuros mācību līdzekļu nav vispār, kā, piemēram, vidusskolā padziļinātajosursos. Skolotāji mācību līdzekļus gatavo paši, un sagatavošanās katrai mācību stundai aizņem ļoti daudz laika. Lai skolotājam pašam nebūtu kauns iet klases priekšā. Savu latīņu jātur!

Vadlīnijas ir vadlīnijas, bet mācību materiāli ir kas cits. Kad tie iznāk, tad pērkam. Ir tādi, kas tūlīt iznāks. Vecākajā pamatskolas posmā arī nav grāmatu. No elektroniskajām lietām kaut kas ir, bet ne viss, ko vajag.

Šogad kā prioritāti savā skolā esam izvirzījuši padziļināt un pilnveidot skolotāju datorprasmes, lai viņi varētu lietot elektroniskās vietnes. Bet daudz jau nav, ko lietot.

Šogad kā prioritāti savā skolā esam izvirzījuši padziļināt un pilnveidot skolotāju datorprasmes, lai viņi varētu lietot elektroniskās vietnes. Bet daudz jau nav, ko lietot.

Trūkst mācību materiālu skolēnu praktiskajiem darbiem, piemēram, mums nav programmējamo CMC darbgaldu. Vai šogad tos iegādāsimies, nezinām. Citas iekārtas ir, bet tas nav, tikai pateicoties jaunajam mācību saturam.

Arnis Ratiņš, Jaunpiebalgas vidusskolas direktors

Iet smagi, tāpat kā citiem valstī. Vispirms izveidoja jaunu sistēmu, bet mācību līdzekļu trūkst. To, kas ir nopērkams, nopērkam. Skolotāji paši meklē datorā, gatavo, izdrukā. Matemātikas, latviešu valodas un svešvalodu skolotāji, kuriem stundu visvairāk, skolā paliek līdz vēlam vakaram, lai sagatavotos nākamās dienas stundām. Vienīgais, ar ko skola viņiem var palīdzēt, ir papīrs. Drukāšanas un kopēšanas iespējas skolotājiem nodrošinām par budžeta līdzekļiem. Bet skolotājiem jau vēl ir jālabo burtnīcas, jāieraksta e-klasē un jākārtoti citi dokumenti. Skolotāji izmanto *uzdevumi.lv*, platformu *skolo.lv*, kaut ko paņem no televīzijas raidījumiem, kas bija attālinātajā mācību procesā. Bet tā ir tikai "lāpīšanās". Pats mācu ķīmiju, un tur kaut kas nedaudz ir, bet daudz kā arī nav. Kontroldarbi un stundu materiāls jāgatavo pašam. Bet gribētos, ka tas viss jau kaut kur ir, un mēs, skolotāji, paņemam un pielāgojam. Pamatskolā vecās mācību grāmatas vēl varētu izmantot, jo sērskābei kāda formula bija pirms 30 gadiem, tāda ir arī tagad. Skolotāji "laipo" pa grāmatām, skatās interneta resursos, meklējot šobrīd noderīgo. Bet padziļinātajosursos vecās grāmatas īsti neder. Lai ķīmijā veiktu laboratorijas darbus, ir vajadzīgas daudzas vielas, aprīkojums – trauki, iekārtas, kas maksā tūkstošus. To visu mēs plānojot varētu sapirkt trijos gados. Šā gada budžetā iekļautas "degošās" lietas. Atkal viss ir sākts no otra gala. Ir noteikts, ka vidusskolās ir jābūt padziļinātajiem kursiem, bet nav materiālās bāzes. Ķīmijā ar datora ekrānu vien nepietiks. Mēs savā skolā piedāvājam divus izvēļu grozus – valodu un dabaszinību (bioloģijas un ķīmijas), lai jaunieši dotos studēt medicīnu un inženierzinības. Ja jau tiek

Matemātikas, latviešu valodas un svešvalodu skolotāji, kuriem stundu visvairāk, skolā paliek līdz vēlam vakaram, lai sagatavotos nākamās dienas stundām.

teikts, ka ar STEM jomu stāvoklis ir kritisks, skolās to nemāca, tad, manuprāt, ir nepieciešama valsts līmeņa finansēšanas programma, lai mēs skolās varam iegādāties iekārtas, apgādāt laboratorijas. Pašlaik pašvaldības finansē tik, cik spēj.

Vēl domāju, ka ir jāpārskata mācību programmas. Nezinu, vai viss, ko mācām padziļināti, ir vajadzīgs. Ko darīs augstskolas, ja mēs visu iemācīsim?

Inese Didže, Dobeles Valsts ģimnāzijas direktore

Domāju, ka pirmkārt, ko var izdarīt, ir pedagogiem iet un pašiem mācīties, un mūsu padziļināto kursu skolotāji mācās. Esam nopirkuši pieejas, visas izmantojam. Pašvaldības budžetā tam ir ielānoti līdzekļi.

Tagad katrs meklē, kā prot. Bet būtu labi, ja, piemēram, Valsts izglītības satura centrs iedotu sarakstu: latviešu valodai meklējiet tur, bioloģijai tur utt.

Runājot par digitālajiem līdzekļiem, žēl, ka nav viena pieejas vieta, kurā var meklēt visi. Tagad katrs meklē, kā prot. Bet būtu labi, ja, piemēram, Valsts izglītības satura centrs iedotu sarakstu: latviešu valodai meklējiet tur, bioloģijai tur utt.

Uzdevumi.lv ir labi, bet pārāk daudz detalizāciju un kļūdu.

Domāju, ka kļūda ar mācību līdzekļiem radās jau sen atpakaļ, vēl rakstot projekta *Skola2030* pieteikumu, kad neprata izdomāt, kā tas izskatīsies pēc 7 – 8 gadiem, kad sāksim strādāt. Vai kāds pieņēma, ka mācību līdzekļu ražotāji būs ļoti aktīvi un uzreiz visu saražos? Un projekta apstiprinātāji nepamanīja, nesaprata, ka tā būs vājā vieta. Jau sākotnēji tas nebija izdomāts, bet šķita, ka viss būs labi.

Es ceru, ka radīsies biznesa cilvēki, kas mācību materiālus sagatavos. Un tie būs, un varbūt pat ļoti labi. Bet šobrīd to nav. **SV**

Cik iekļaujoša ir izglītības sistēma un sabiedrība

Ilze Brinkmane

Izglītības kvalitātes valsts dienesta (IKVD) organizētā konference “Izglītības kvalitātes monitorings iekļaujošai izglītībai”, kas norisinājās 8.septembrī, bija iecerēta kā iespējama resurss izglītības iestāžu un pašvaldību izglītības pārvalžu darbiniekiem, kā arī izglītības kvalitātes ekspertiem. Gan darba sesijās, gan paneldiskusijā tika meklētas atbildes uz jautājumiem, vai visi izprot vienādi jēdzienu “iekļaujošs”, cik un vai iekļaujoša ir izglītības sistēma un mūsu sabiedrība un vai to ir iespējams izmērīt.

Izstrādāti kritēriji un metodika

Iekļaujoša izglītība paredz vienādas iespējas un tiesības visiem. **IKVD vadītāja Inita Juhņeviča** norāda, ka ir izstrādāti kritēriji, kurus ieviest izglītības kvalitātes procesā. Jaunās vadlīnijas vai metodika skolas darba kvalitātes vērtēšanai paredz gan kvalitatīvos, gan kvantitatīvos rādītājus, kas parāda, cik efektīvi un kvalitatīvi īsteno vienu vai otru procesu. IKVD patlaban jau piedāvā skolām un pašvaldībām metodisko atbalstu – kursus un seminārus šajos jautājumos.

Izvērtējot skolu darbu pēdējo divu gadu laikā, secināts, kas ietekmē izglītības kvalitāti un kas jā dara, lai to pilnveidotu. Ar informatīvo ziņojumu varēs iepazīties septembra beigās. Sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju (IZM) ieviests kvalitātes monitorings jeb agrinās brīdināšanas sistēma, kuras mērķis ir definēt indikatorus – skaitļus, konkrētus rādītājus, kas parāda, kāda ir izglītības kvalitāte, skaidro I. Juhņeviča.

“Kvalitātes vērtēšana nav iespējama, ja nevērtējam iekļaujošu izglītību. No kopumā 12 kritērijiem ir atsevišķi kritēriji, kuri ļoti skaidri norāda, kas tieši uz to attiecas – tā ir fiziskās vides pieejamība (infrastruktūra, materiālie resursi), izglītības procesa

Kvalitātes vērtēšana nav iespējama, ja nevērtējam iekļaujošu izglītību. Galvenais, kādā kvalitātē ir pieejama izglītība, vai atbilst katra konkrētā bērna spējām un vajadzībām.

pieejamība visiem bērniem neatkarīgi no viņu veselības stāvokļa, dzimuma, valodas, rases, sociāli ekonomiskā stāvokļa utt., bet galvenais, kādā kvalitātē ir pieejama izglītība, vai atbilst katra konkrētā bērna spējām un vajadzībām,” uzsver IKVD vadītāja. Kā veiksmīgu piemēru I. Juhņeviča piemin projektu PuMPuRs (Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai), kura īstenošana beidzas 2023. gadā. Līdz šim nodrošināts atbalsts vairāk nekā 24 000 bērnu, kuri atradās riska grupā, bet tika iekļauti un mācības nepārtrauca. Arī skolotāji saņem atbalstu – notiek kursi, supervīzijas u. tml.

Pieaug izglītības iestāžu skaits, kuras vēlas licencēt īpašas programmas tiem bērniem, kuriem ir nepieciešama cita pieeja mācību procesā.

Jāpanāk lielāka izpratne un ieinteresētība

Izglītības un zinātnes ministres ārstata padomniece ieļaujošas izglītības jautājumos Zane Ozola stāsta, ka patlaban iekļaujošas izglītības jomā ir izveidota sistēmiska pieeja, taču jāpanāk sabiedrības lielāka ieinteresētība un izpratne, ka tā ir ne tikai bērniem ar speciālām vajadzībām vispārīglītojošā skolā. Kā norāda Z. Ozola, iekļaujošas izglītības ideju un progresu jāiedzīvina gan vispārīglītojošajās skolās, gan pirmsskolās, profesionālajā un interešu izglītībā. Sabiedrība būtu vairāk jāinformē par šiem jautājumiem, jāveido informatīva platforma ģimenēm, kurās aug bērni ar speciālām vajadzībām. Patlaban noderīgs informatīvs resurss ir Bērnu Kliniskās universitātes slimnīcas izveidotā interneta vietne www.veselapasaule.lv, kur sadaļā "Lasītava" skarta arī šī tematika. Jaunās sistēmiskās pieejas ieviesēji paredz ne mazāk par 7% finansējuma (novadā kopumā) atbalsta personālam.

2022./2023. mācību gadā 63,1% no visiem skolēniem, kuriem ir noteikta speciālās izglītības programmas apguve, to apgūst iekļaujoši vispārīglītojošās skolās. Notiek arī Ukrainas bērnu iekļaušana Latvijas izglītības iestādēs. Kā informē **IZM Izglītības departamenta direktora vietniece Ilze Seipule**, līdz 6. septembrim pirmsskolā reģistrēti 1329, bet no 1. līdz 12. klasei – 3076 skolēni no kara plosītās Ukrainas.

Viņa arī norāda, ka Eiropas Sociālā fonda projektu atbalsts bērnu izaugsmei, iekļaušanai un atbalstam ir pieejams četrās jomās – Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai; Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai; Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu

Pamatā ir cilvēcīga rīcība, lai katrs un visi bērni klasē justos gaidīti, piederoši, pieņemti, novērtēti, neatkarīgi no viņu valodas, spējām, reliģiskajiem uzskatiem, etniskās piederības.

īstenošana izglītojamo talantu attīstībai un Karjeras atbalsts vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs.

Valsts Bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas (VBTAI) Bērnu tiesību aizsardzības departamenta direktore **Evija Rācene** atgādina, ka ar katru gadu uz uzticības tālruni tiek saņemti arvien vairāk zvanu (2020. gadā – 83, 2021. gadā – 132, 2022. gada 1. pusgadā – 132) par mācību grūtībām, par spriedzi, ko izjūt bērni, netiekot līdzī mācību procesam. No vēl konstatētajām problēmām E. Rācene min faktu, ka ir gadījumi, kad skolotājiem trūkst pamata zināšanu par bērniem ar grūtībām un to risināšanu, izglītojamo un vecāku motivēšanas metodēm u. c., trūkst zināšanu par logopēda un skolas psihologa profesionālā darba specifiku. VBTAI ieteikumi ir veicināt pedagogu izpratnes maiņu – nevis "bērns ir problēma", bet "kas skolai jādara, lai sniegtu nepieciešamo atbalstu bērnam".

Par to, ka sabiedrībā ir atšķirīga izpratne vai pat nav dzirdējuši par iekļaujošu izglītību, liecina arī *Edurio* veiktā aptauja, kurā bija iesaistītas 16 pašvaldības, atbildes sniedza 7166 skolotāji, 19 168 vecāki un ap 24 000 skolēnu.

Foto: edurio.lv

Edurio Latvijas filiāles vadītāja **Lauma Tuča** skolām un pašvaldībām rekomendē pilnveidot skaidrojošo darbu par iekļaujošo izglītību, jo īpaši vecāku auditorijai, informēt, kā nepieciešamības gadījumā skola to nodrošina un kāpēc tas ir svarīgi. Tas nozīmē arī, ka jāpilnveido komunikācija par emocionālās un fiziskās vardarbības jautājumiem, veicinot vidi, kurā katrs iesaistītais, jo īpaši skolēns, var justies droši un vērsties pēc palīdzības pie kāda no pedagogiem vai atbalsta speciālistiem. Ir arī aicinājums izvērtēt iespēju palielināt atbalsta personāla skaitu vai pilnveidot slodžu sadalījumu starp iestādēm, atkarībā no individuālajām vajadzībām.

Noteicoša ir skolas kultūra

Konferencē ar savu pieredzi dalījās arī vieslektori no ASV un Somijas. **Filozofijas doktors un Fulbraita programmas stipendiāts Latvijas Universitātē Robert L. Osgood** pētījis izglītības sistēmas vēsturi ASV. Savā lekcijā viņš atklāja, kā notikusi pāreja no speciālās izglītības uz iekļaujošu izglītību, atzīstot, ka vēsture bijusi gara un sarežģīta. Līdz 70. gadiem iekļaušana bija domāta bērniem ar invaliditāti, ar īpašām vajadzībām, bet 90. gados sākās diskusijas, vai bērnus ar īpašām vajadzībām var iekļaut vispārīgā izglītībā, vai turpināt veidot atsevišķas klases un nodalīt grupās. Kā atzīst R. L. Osgood, 21. gadsimtā iekļaujošas izglītības koncepts ir paplašinājies. "Uzskatu, ka pamatā ir cilvēcīga rīcība, lai katrs un visi bērni klasē justos gaidīti, piederoši, pieņemti, novērtēti, neatkarīgi no viņu valodas, spējām, reliģiskajiem uzskatiem, etniskās piederības. Lai bērniem būtu socializācijas

Mācīšanās organizācija ir mācīšanās no savām kļūdām, tā ir līdzdalības prakse. Ja runā par to, ko var, nevis nevar, tad esam iekļaujoši.

iespējas un saņemtu vajadzīgo atbalstu," skaidro vieslektors. R. L. Osgood un uzsver, ka arī mācību saturam jābūt piemērotam un atbilstošam, lai skolēni to spētu apgūt. ASV vērs uzmanību uz multikulturālu izglītību, lai veicinātu izpratni par atšķirīgām kultūrām un varētu labāk saprasties, sazināties un respektēt viens otru. Daudzvalodu izglītība paredz programmas dažādu valodu apguvei, ne tikai angļu un spāņu, lai labāk reaģētu uz emigrantu problēmām, tāpat tiek respektēta dažāda seksuālā orientācija u. tml.

"Skolotājiem svarīgas ir ne tikai komunikācijas prasmes, bet pārzināt dažādas stratēģijas, jo būtiski ir – ko un kā māca. Resursi ir paši skolotāji, tādēļ nepārtraukti ir profesionāli jāpilnveidojas un jāattīstās. Labākie veidi, kā to izdarīt, ir iesaistīties pētījumos, veidot sadarbību un arī tīklošanās," uzskata R. L. Osgood.

Foto: ulaplant.fi

Laplantes universitātes asociētā profesore, **filozofijas doktore Suvi Lakkala** runā par līderību kā iekļaujošas izglītības veicinātāju skolā. Viņa uzskata, ka kopīgas pamatvērtības

ietekmē kopienas izpratni par to, kas ir iekļaujoša izglītība. Pamatvērtības ir: sadarbība, bērnu izaugsme, cilvēcība un atvērtība dažādajam. S. Lakkalas ieskatā iekļaujoša izglītība izaicina tradicionālo skolu ierastās mācību metodes, jo iekļaujošas skolas kultūra ļauj dažādiem skolēniem piedalīties mācību procesā. "Ir jāsadarbomas arī ar vecākiem, bērnu aizbildņiem, un skolotāji vairs nevar diktēt, kā darīt. Jāveido dialogs. Tātad skolotājs nevar uz visu raudzīties tikai no sava kultūras skatu punkta, bet jāzina skolēnu izcelsme, kultūra u. tml. Skolēnu pašefektivitāti nevar veicināt, tikai nododot zināšanas, kas paredzētas mācību programmās, tāpēc skolotājiem jāattīsta dažādas stratēģijas, nepārtraukti jāmacās arī pašiem," teic vieslektore.

Runājot par līderību skolā, S. Lakkala norāda, ka skolu vadītājiem ir jābūt pārmaiņu priekšgalā un jāsniedz skolotājiem atbalsts. Mainoties sabiedrībai, ikviens var izjust individuālu haosu, bet ir iespēja paplašināt

savas zināšanas – kas es esmu, kādi ir kopienas mērķi un vērtības, atzīst vieslektore. Viņa norāda uz būtiskiem līderības sektoriem – pedagoģiskā vadība, skolas attīstības vadība un personīgās prasmes. Lektore atgādina, ka skolēnu kopiena ir ļoti daudzbalssīga, tāpat ir jāieklausās personāla vērtējumā un jāpieņem arī kritiskas piezīmes. Jāatvēr laiks un vieta elastīgām diskusijām. Jāseko, lai informācija sasniegtu visus ieinteresētos adresātus. "Iekļaujoša izglītība nav nekas vienkāršs. Svarīgs indikators – kāda ir skolēnu atbalsta sistēma, jāzina, ko domā vecāki, skolēni. Noteicoša ir skolas kultūra, vai ir izstrādātas stratēģijas par koleģialitāti, par speciālistu sadarbību, kā tiek dalīta atbildība starp viņiem. Skolu vada komanda, kas var ieteikt, kā risināt jautājumus, lai līderība nav tikai viena cilvēka rokās. Jāveicina pozitīvas attiecības, lai arī vecāki varētu izteikties un viņi justos novērtēti, jo tā būs vieglāk runāt arī par grūtībām," iesaka S. Lakkala.

SV

DISKUSIJA

Instrumenti, ar kuriem mērīt dažādību

Paneldiskusijas "Kāda informācija, procesi un norises atklāj, cik iekļaujoša ir izglītības sistēma un mūsu sabiedrība?" dalībnieki pārsvarā iebilda, ka ir konkrēti kritēriji, lai noteiktu, vai izglītības iestāde atbilst iekļaujošai skolai.

Rīgas Angļu ģimnāzijas direktore, pedagoģijas doktore Maija Kokare pārliecināta, ka tikko sāk kaut ko mērīt, cik atbilst kritērijiem, tā sākam zaudēt, jo gaidas aug: "Mācīšanās organizācija ir mācīšanās no savām kļūdām, tā ir līdzdalības prakse. Ja runā par to, ko var, nevis nevar, tad esam iekļaujoši. Novērtēju dažādus mērīšanas instrumentus, piemēram, aptauju, bet drīzāk to varētu izmantot nevis mērījumiem, bet kā mācīšanās instrumentu. Kad atbildam uz jautājumiem, kas rosina domāt par šīm lietām, tad par to reflektējam."

Rīgas Stradiņa Universitātes docents, antropologs asociētais profesors Klāvs Sedleniķis uzskata, ka nevar izmērīt, tieši jautājot cilvēkiem, vai jūtaties iekļauti? "Jāmēra ir netieši, atceroties, ka sabiedrība ir dažāda, daudzveidīga. Skola vai iestāde ir iekļaujoša, ja redzam tās pašas grupas un problēmas, kas valda arī citur sabiedrībā. Otrs, cik šo dažādo grupu pārstāvji, piemēram, zēni, meitenes, no mazturīgām ģimenēm u. tml., vai viņi jūtas aptuveni vienādi, vai var izdarīt aptuveni vienu un to pašu. Vai iesaistās, piemēram, skolas padomes darbā. Caur netiešiem rādītājiem to var mēģināt vismaz uztautīt," atzīst K. Sedleniķis.

"Ļoti noderētu kāpt ārā no stereotipu žņaugiem, piemēram, kā ir jāuzvedas puikām un kā meitenēm, kā skolotājiem, kā ir jābūt klasē utt. Pētījumi apliecina, ka stereotipi pieņemumi ietekmē meiteņu mācību sasniegumus, ko kurš spēj un nespēj u. tml.," secina **Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes dekāne, profesore, pedagoģijas doktore Linda Daniela.**

Kā sargāt savu un aizstāvēt citu intelektuālo īpašumu

Ilze Brinkmane

Ir daudz radošu un interesantu profesiju, taču ikviens var radīt kaut ko unikālu – uzrakstīt dzejoli, uzzīmēt zīmējumu, komponēt dziesmu, bet ne visi zina, ka tas ir intelektuāls īpašums, kuru aizsargā autortiesības. Lai veicinātu izpratni par autortiesībām un blakustiesībām, radīts noderīgs resurss skolu pedagogiem un skolēniem – izglītojoša interneta vietne – www.autorskola.lv.

Informē un skaidro par autortiesībām

Jau no šā gada sākuma aizsākās izglītojoša kampaņa autortiesību un blakustiesību izpratnes veicināšanai jauniešu vidū, kuru īstenojusi Kultūras ministrija sadarbībā ar Latvijas Izpildītāju un producentu apvienību (LaIPA) un Autortiesību un komunikēšanās konsultāciju aģentūru/Latvijas Autoru apvienību (AKKA/LAA), piesaistot Eiropas Savienības intelektuālā īpašuma biroja (EUIPO) finansiālu atbalstu.

Kā stāsta **LaIPA izpilddirektore Liēna Edvardsa, semināros par autortiesību un blakustiesību tematiku** aktīvākie interešenti ir bijuši no Liepājas, Jūrmalas un Rīgas, kopumā piedalījušies ap 300 pedagogu un ap 400 jauniešu. Turpmāk interneta vietnē autorskola.lv radītie materiāli būs pieejami ikvienam – gan bērniem un jauniešiem, gan pedagogiem, gan sabiedrībai kopumā.

Nolūks ir skaidrot, kas ir autors, kas ir radošs darbs, kas ir izpildītājs un kas ir producents, kāpēc jārēķinās ar tādu lietu kā intelektuālais īpašums. Ir izstrādāts metodiskais materiāls pedagogiem.

Nolūks ir skaidrot, kas ir autors, kas ir radošs darbs, kas ir izpildītājs un kas ir producents, kāpēc jārēķinās ar tādu lietu kā intelektuālais īpašums, iepazīstinot ar projektu, norāda L. Edvardsa. Sadarbībā ar Valsts Izglītības satura centra metodiķiem ir izstrādāts metodiskais materiāls pedagogiem. Autortiesības un blakustiesības ir integrētas pamatizglītības un vispārējās izglītības satura mākslas, sociālo un pilsonisko, valodu un tehnoloģiju mācību jomā.

Izglītojošajā interneta vietnē ir radīta atsevišķa telpa skolotājiem un skolēniem, kā arī vārdnīca un video telpa, kur var atrast interaktīvus skaidrojumus un animācijas par šo tematiku.

Tā saucamajā skolotāju istabā ir pieejams metodiskais materiāls, darba lapas skolotājiem un skolēniem. Sadaļā "Biežāk uzdotie jautājumi (BUJ)" ir jautājumi, kuri izskan mācību procesa laikā, vai kurus

uzdod skolotāji.

Metodiskais materiāls sastāv no 16 dažādām tēmām, kas palīdzēs skolotājiem integrēt jautājumus par autortiesībām un blakustiesībām vairākās mācību jomās.

Telpa skolēniem sadalīta vairākās vecuma grupās – no 1. līdz 3. klasei, 4. līdz 6. klasei, 7. līdz 9. klasei un no 10. līdz 12. klasei, kurās pieejamas dažādas izzinošas spēles par radošajām profesijām, kas mudina aizdomāties par autortiesībām. Tāpat ir radīti 10 izglītojoši video, animācijas filmas mazākajiem bērniem un 10 infografikas, uzskatāmi skaidrojot, kas ir legāla satura izmantošana, pilnveido zināšanas par autortiesībām un blakustiesībām un veicina to ievērošanu.

L. Edvardsa aicina video noskatīties jebkuru, jo tajos vienkārši un praktiski ar piemēriem tiek paskaidrots par šo tematiku. Savukārt animācijas filmas bērniem atklāj, kas ir autors un kas ir autora darbu izmantotājs. Infografikas vizuāli ataino terminus un atšķirīgā veidā sniedz atbildes uz jautājumiem.

Projekta mērķis ir ne tikai pilnveidot zināšanas un sekmēt legāla satura izmantošanu, bet arī attīstīt jauniešos radošumu un veicināt jaunu autordarbu radīšanu, atklāt darbu radītāju tiesības un pienākumus, tāpat uzlabot plašākas sabiedrības izpratni par

Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas (RDMV) 2. kursa audzēkņi un Reklāmas dizaina izglītības programmas vadītāja Ruta Linīte Autorskolas izglītojošajā pasākumā.

Autortiesības un blakustiesības ir integrētas pamatizglītības un vispārējās izglītības satura mākslas, sociālo un pilsonisko, valodu un tehnoloģiju mācību jomā.

Radošo darbu konkursa uzvarētājs Roberts Marga un viņa oriģināldarbs "Kā pasargāt paša radīto".

to, kāda loma valsts ekonomikas attīstībā ir aizsargāta saturs izmantošanai. Nākotnē paredzēts izstrādāt jaunas izzinošas spēles, video un interaktīvus materiālus bērniem, jauniešiem un pedagogiem. Pedagogi aicināti sekot informācijai par izglītojošiem semināriem, kā arī notiks izglītojošas interaktīvas lekcijas bērniem un jauniešiem sadarbībā ar Latvijas skolas somu.

Vietne *autorskola.lv* tiks paplašināta ar piemērotu saturu radošās nozares pārstāvjiem, darbu izmantotājiem (uzņēmēji, mediji), tiesībsargājošo iestāžu darbiniekiem un ekonomiski aktīvajai sabiedrības daļai.

Kultūras ministrs **Nauris Puntulis** norādījis, ka Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroja šī gada veiktais pētījums liecina, ka 25% Latvijas jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem apzināti piekļuvuši pirātiskajam saturam. Viņa ieskatā tieši skola ir īstā vieta, kur kopā ar ekspertiem gūt pieredzi balstītas zināšanas par intelektuālo īpašumu un tā aizsardzību. "Esmu pārliecināts, ka Autorskolas ekspertu ieguldījums vairo ne vien pedagogu, bet arī jauniešu izpratni par autortiesībām un blakustiesībām. Tas, savukārt, ilgtermiņā pasargās autorus un darbu izmantotājus no nevēlamām sekām," novērtējis N. Puntulis.

Savukārt **AKKA/LAA padomes prezidents un mūziķis Kārlis Kazāks** atzīst: "Pedagogi, kuri piedalījušies Autorskolas semināros, īpaši atzinīgi vērtēja iespēju gūt atziņas tieši no nozares profesionāļiem. Nav noslēpums, ka gatavojoties mācību stundām, skolotāji izmanto daudzveidīgu materiālu klāstu ar neskaitāmu autoru darbiem. Attiecīgi arī pašiem pedagogiem semināros bija būtiski uzzināt, kā pasargāt sevi un arī autorus no neapzinātiem pārkāpumiem."

RDMV notika mākslas un dizainu darbu konkurss – audzēkņi veidoja radošus darbus dažādās tehnikās par "Autorskolas" un autortiesību aizsardzības tēmu, kurā 2. kursa studenti radīja plakātus.

Uzzina par tiesībām un pienākumiem

Autorskolas seminārā piedalījās **Liepājas Mākslas, mūzikas un dizaina vidusskolas** skolotāji un audzēkņi. Skolas izglītības **metodiķe mākslas izglītības programmām Sanda Liepa – Vjakske** stāsta, ka zināšanas par autortiesībām ir ļoti svarīgas ikvienam, kas kaut ko rada: "Seminārs bija ļoti lietderīgs ne tikai skolotājiem, bet arī jauniešiem, jo viņi aktīvi iesaistījās un uzdeva jautājumus. Manuprāt, daudzi pēc tam aizdomājās par autortiesībām, kas būs svarīgi viņu turpmākajā dzīvē. Iegūto informāciju skolotāji, protams, varēs ieviest ikdienas darbā, runājot ar jauniešiem. Savā ziņā pedagogiem tas atsvaidzināja jau esošās zināšanas, kā arī atklāja jaunas nianšas. Autorskola.lv ir pieejami metodiskie materiāli, kurus praktiski varēs izmantot profesionālajos mācību priekšmetos. Tas ir arī labs atbalsts, ja rodas arvien jauni jautājumi."

Rīgas **Dizaina un mākslas vidusskolas** skolotāji un audzēkņi ne tikai piedalījās informatīvajā seminārā, bet aktīvi un ieinteresēti iesaistījās arī radošo darbu konkursā par autortiesību tematiku. Skolas **Reklāmas dizaina izglītības programmas vadītāja Ruta Linīte** atklāj, ka tapa 20, bet finālā nokļuva 12 plakāti un 2. kursa audzēkņis Roberts Marga radošajā konkursā ieguva 1. vietu.

"*Autorskola.lv* sniegts ļoti labs skaidrojums par autortiesībām un blakustiesībām, jo nekur citur tik pilnvērtīga informācija par šo tematiku pat nav pieejama. Tas ir nozīmīgi, ka jaunieši kaut ko tādu zina, un izskaidrots ir viegli uztverami, vienkāršiem paņēmieniem. Apkopots aktuālākais ar konkrētu, pamatotu informāciju.

Nodarbībās jaunieši bieži veido video klipus, kad izmanto mūziku u. tml. Tagad ir platforma, kur varēs uzzināt, ko var un ko nevar izmantot. Skolotājiem būs iespēja atrast atbildes uz jautājumiem.

Piemēram, audzēkņi mācās fotografēt, zīmēt, veidot tēlu, kas ir paša radīts, taču, līdzko aizņemies, ir jāzina, kādas jāievēro autortiesības. Skolotāji daudzas lietas var izmantot un to arī dara mācību procesā, kad analizē dažādu autoru darbus. Taču, publicējot un izplatot savus metodiskos materiālus un, ja piemēriem izmanto arī citu autoru radīto, tad, protams, ir jābūt atsaucēm un saskaņotam.

Mūsu skolā mācās no 9. klases, bet ir labi, ka autorskola.lv jau ir skaidrojums maziem bērniem. Ir jāzina par savām tiesībām, kā arī par atbildību, ja no kāda kaut ko aizņemies." **SV**

Reformai gatavi

Ilze Šķietniece, Vita Pļaviņa

Liepājas 8. vidusskolas gaitēju logi izdekorēti ar karmīnkrašas auseklišiem. Kad noskan zvans un bērni iznāk no mācību klasēm starpbrīdī, visapkārt dzirdama tikai latviešu valoda. Šī ir viena no tā sauktajām krievu skolām, kas uz mācībām valsts valodā vidusskolas posmā pilnībā pārgāja jau 90. gadu beigās. Ar likuma spēku šāda prasība mazākumtautību skolām Latvijā noteikta tikai pērn. Skaidrojam, kāda ir veiksmes atslēga, lai reforma notiktu pēc iespējas “nesāpīgāk”.

Liepājas 8. vidusskolā dažādu tautību bērni sadzīvo ļoti labi. Vismaz pedagogiem nav zināms par gadījumiem, kad konflikti skolēnu starpā būtu notikuši tieši nacionālās piederības dēļ.

Divas plūsmas

Lai arī starpbrīdis, **latviešu valodas un literatūras skolotājas Kristīnes Ķipstes** klasē vēl darbojas divas 8. klases meitenes. Viņas mācās krievu plūsmā. “Latviešu valodu šiem bērniem esmu mācījusi jau no 1. klases. Viņiem zināšanas ir noturīgākas. Grūtības vairāk rodas darbā

ar tiem, kas atnāk no citām skolām. Dažiem latviešu valodas zināšanu līmenis ir zems,” skolotāja vērtē. Viņa 8. vidusskolā strādā jau vairāk nekā 20 gadu un novērojusi, ka vislabākās sekmes latviešu valodas apgūvē ir tiem bērniem, kuri izglītības gaitas sākuši pirmsskolās, kas īsteno mācības valsts valodā. Liepājas 8. vidusskola atrodas Ezerkrasta mikrorajonā,

gandrīz pie pašas pilsētas robežas. No fasādes puses logiem paveras skats uz parku, kas atrodas otrpus ielai. Aiz tā ir Pērkones kanāls, kas savieno ezeru un jūru. Savukārt no pārējām trim pusēm skolu ieskauj vienmuļi daudzstāvu nami. Tos šeit sāka būvēt 70. gados, lai rūpnīcu strādniekiem nodrošinātu dzīvesvietu. Viņu vidū bija daudz imigrantu, līdz ar to arī Ezerkrasta mikrorajonā veidojās krieviska vide.

Skolas ēka uzbūvēta 1987. gadā. Pēc publikācijām tā laika periodikā secināms, ka mācības sākumā notika vienā maiņā, bet divās plūsmās – krievu un latviešu. Latviešu plūsma bija tikai pamatskolas posmā, turklāt tajā mācījās ļoti maz skolēnu. Vidusskolas klasēs mācības notika tikai krievu valodā. Noprotams, ka, dzelzs priekškam krītot, veidojās konfliktsituācijas un bija centieni skolu pilnībā “pārkrievot”.

“Mēģinājums izlikt latviešu bērnus aiz skolas durvīm uzskatāms par netaisnu un nedraudzīgu aktu, jo vairāk tādēļ, ka attālums līdz citām latviešu skolām ir pārāk liels, turklāt tās ir pārslogotas,” publiskā paziņojumā pauda Latvijas Tautas frontes Liepājas pilsētas nodaļas Izglītības darba grupa. Tā aicināja mikrorajonā būvēt jaunu izglītības iestādi, kas būtu paredzēta latviešu bērniem, bet līdz tam 8. vidusskolā nodrošināt “stabilu, drošu un pilnvērtīgu mācību procesu” un izveidot patstāvīgu administrāciju “perspektīvajai latviešu vidusskolai”. Paziņojumu parakstījusi arī Jevgēnija Mickēviča – pedagoģe, kas astoņus gadus vēlāk kļuva par šīs skolas direktori.

Lielākās pārmaiņas skolā notika laikā, kad to vadīja pērn mūžībā aizsauktā Jevgēnija Mickēviča.

Direktores harizma

Drīz pēc Atmosdas izglītības iestāde bija zaudējusi vidusskolas statusu, un, stājoties amatā, J. Mickēviča tā atjaunošanu uzskatīja par vienu no savām prioritātēm. Taču viņas pārlicība bija – vidusskolā mācībām jānotiek tikai latviešu valodā. Lai panāktu mazākumtautību skolēnu vecāku piekrišanu, tika sarīkota kopsapulce. Laikabiedri atceras, ka direktore prata uzrunāt krievvalodīgo auditoriju un ceļā uz kopēju mērķi apvienot cilvēkus neatkarīgi no tautības.

Daudziem par pārsteigumu, lielākā daļa vecāku arī piekrita savus bērnus pēc pamatskolas beigšanas sūtīt latviešu vidusskolā. Asu pretestību izrādīja tikai daži cilvēki. Liepājas 8. vidusskola 10. klasē skolēnus atkal uzņēma 1998. gada rudenī. Tika izveidotas trīs klases. Sākotnēji bērnus mēģināja dalīt pēc tā, vai viņi pamatskolā mācījušies latviešu vai krievu plūsmā.

“Man iedeva divas vienpadsmitās klases, un es viņus mācīju tīrā latviešu valodā,” atceras matemātikas skolotāja, kura šajā skolā sāka strādāt pāris gadu vēlāk. Viņa ir latviete un pirms tam bija strādājusi tikai latviešu skolās. Viņasprāt: “Vislabākās sekmes valsts valodas apguvē krievu bērniem būs tad, ja stundas viņiem vadīs tikai latviešu valodā. Krievvalodīgie skolotāji blēdās. Lai gan, no otras puses, to var arī saprast – ja tu esi krievs, tev pretī sēž krievu bērni, ir pretdabiski visiem lauzīties latviešu valodā.”

Lielākā daļa krievu skolotāju gan visus nepieciešamos terminus latviski iemācījās. Jaunajai kārtībai strikti pretojās tikai pāris pedagogu. Viņi latviešu valodu pat necentās apgūt. Kad nāca Valsts valodas centra pārbaudes, šie skolotāji ņēma darbnespējas lapu vai izdomāja iemeslu, kādēļ pēkšņi jādodas prom no skolas.

“Skaidrojot nesaprotamu vārdu, ar sinonīmiem, kustībām, attēliem cenšos panākt to, ka bērni paši nonāk līdz izpratnei, ko tas nozīmē,” saka latviešu valodas skolotāja Kristīne Ķipste.

Lielāka motivācija

Pašreizējā **skolas direktore Anita Kuncīte Liepājas 8. vidusskolā** sāka strādāt pirms 10 gadiem. Viņa pēc izglītības ir latviešu valodas un literatūras skolotāja. “Pirmajā gadā strādāju arī vienā vidusskolas klasē, kurā bija skolēni, kas līdz 9. klasei mācījušies mazākumtautību programmā. Man tas bija izaicinājums, jo iepriekš strādāju tikai ar latviešu bērniem,” viņa atzīst. Stundas vajadzēja organizēt citādāk. Bija brīži, kad nācās atkāpties no vidusskolas programmas un palīdzēt saprast lietas, ko latviešu bērni apgūst jau līdz 9. klasei. “Mums diezgan ilgi nācās runāt par to, kāpēc vienam vai otram vārdam vajag garumzīmi. Ir vārdu grupas, kam var piemērot likumu, lai to paskaidrotu, bet ir arī vārdi, kam likumu piemeklēt nav iespējams. Tad nācās teikt, ka tā vienkārši ir.”

Vēl skolotāja saskārās ar tādām problēmām kā teksta izpratnes grūtības un nepareizas teikumu konstrukcijas rakstu darbos. Pēc tām varēja spriest, ka jaunieši tekstu vispirms izdomā krievu valodā un tad pārtulko latviski. Tādēļ viņa aicināja bērnus uzreiz domāt valodā, kurā jāraksta: “Pat ja teikumi būs vienkārši, kļūdu – mazāk un stils veiksmīgāks.”

Īpašu nepatiku pret latviešu valodu neviens no pedagogiem neatceras izjutis. Drīzāk ar krievvalodīgajiem jauniešiem bijis vieglāk strādāt augstāka motivācijas līmeņa dēļ. “Viņi grib iemācīties latviešu valodu, lai brīvi varētu iestāties kādā no Latvijas augstskolām un lai nebūtu atsevišķi jākārto valsts valodas prasmes eksāmens,” pamato A. Kuncīte.

Šīs skolas 12. klases beidzēji jau kopš 90. gadu beigām visus valsts pārbaudījumus kārto latviešu valodā. “Mani krievvalodīgie skolēni kārtoja to pašu matemātikas eksāmenu, ko latviešu bērni. Un nedomājiet, ka rezultāti bija daudz sliktāki!” uzsver skolotāja, kura savu vārdu nevēlējās publiskot.

Valsts izglītības un saturs centra dati par eksāmenu rezultātiem rāda, ka 2009. gadā Liepājas 8. vidusskolā latviešu valodas eksāmenu “B” līmenī nokārtoja trīs jaunieši, “C” – seši, “D” – 14, bet “E” – septiņi. Vidējais rādītājs 8. vidusskolā bija 45,18 %, kas bija mazāk nekā pilsētas skolās kopumā – 51,17%. Arī matemātikā rezultāti bija zemāki nekā vidēji Liepājas izglītības iestādēs – 32,69%. Gadu gaitā situācija tikai pasliktinājusies. Matemātikas skolotāja norāda, ka gan agrāk, gan tagad audzēkņu vidū ir bērni ar zemiem mācību sasniegumiem. Tomēr tas nav saistīts ar valodas prasmi, bet vispārējām intelektuālajām spējām. Skola piedāvā arī izglītības programmas bērniem ar mācīšanās traucējumiem.

Foto: Dainis Čelzsis

“Kamēr strādāju, neesmu saskārusies ar lielu pretestību no vecākiem un skolotājiem. Mums nav tādu pedagogu, kas nevar strādāt latviešu valodā,” apgalvo direktore Anita Kuncīte.

Valodas prasmes – dažādas

Ar laiku krievvalodīgie skolēni aizvien biežāk lūdza viņus 10. – 12. klašu posmā likt tā sauktajās latviešu klasēs. Viņi saprata, ka pilnvērtīgai valodas apguvei svarīgi ir ne tikai stundās, bet arī brīvajā laikā sarunāties valsts valodā. Līdz ar to sāka veidot klases, kurās vienkopus mācījās dažādu tautību bērni. Pamazām pārtrauca arī organizēt pasākumus, kas paredzēti atšķirīgām auditorijām. Agrāk to darīja, balstoties uz katras tautas tradīcijām. Piemēram, Jauno gadu krievvalodīgie skolēni atzīmēja daudz plašāk nekā latviešu bērni.

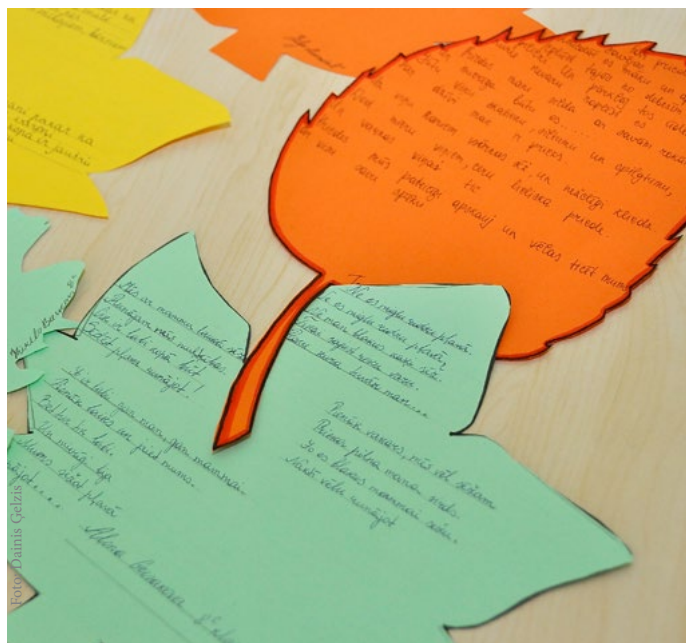
Patlaban mazākumtautību programma tiek īstenota vairs tikai trijās klasēs – 6., 7. un 8. Tajās kopumā mācās aptuveni 40 bērnu. Pašreizējā 9. klase uz mācībām latviešu valodā pārgāja pirms trim gadiem. “Togad sākām īstenot jūraszinību mācību kursu, un to bija ļoti grūti salāgot ar mazākumtautību izglītības programmu,” pamato direktore. Šis ir ceturtais gads, kad 1. klasē skolēnus uzņem tikai latviešu plūsmā. Tas aizsākās gluži dabiski. Gadā, kad vēl bija izsludināta uzņemšana divās plūsmās, mazākumtautību programmai tika pieteikti tik maz skolēnu, ka neizdevās nokomplektēt klasi.

Abos gadījumos skolas vadība runāja ar vecākiem, kas pārejai uz mācībām latviešu valodā piekrita bez lieliem iebildumiem. “Ar kādu varbūt nācās arī parunāt vairāk, taču beigās visi piekrita,” stāsta A. Kuncīte. “Protams, ka latviešu valodas prasmes līmenis bērniem, kas nāk no mazākumtautību ģimenēm, ir ļoti dažāds. Ne visi latviski runā raiti, ne visi pat labi saprot valodu.”

Viņa piebilst, ka arvien biežāk nākas izpildīt lūgumus uz latviešu plūsmu pārcelt skolēnus no atlikušajām mazākumtautību klasēm. Dzirdot ziņas par gaidāmo pāreju uz mācībām latviešu valodā, šogad 8. vidusskolā sākuši mācīties vairāki audzēkņi no Liepājas mazākumtautību skolām. Turklāt audzēkņu skaitu papildinājuši 20 Ukrainas kara bēgļi. “Šajā gadījumā tas, ka mūsu skolā ir bērni un skolotāji, kas spēj runāt krievu valodā, ir pluss. Viņi var komunicēt valodā, ko zina gan vieni, gan otri, tāpēc vieglāk integrējas,” novērojusi A. Kuncīte. No šī mācību gada ukraiņu bērni drīkst mācīties tikai latviešu plūsmā.

Grāmatas neatšķiras

Skolotāju pieeja, skaidrojot krievvalodīgajiem bērniem nesaprotamos terminus vai vārdus, atšķiras. Ir tādi, kas veido vārdnīcas, ir tādi, kas cenšas izskaidrot jēgu latviski, lietojot sinonīmus. Vēl citi talkā ņem vizuālus materiālus. “Ja terminu uzreiz māca latviešu valodā, reizēm bērni pat nezina, kā tas ir krieviski,” piebilst direktore. Tas ir tāpat kā iemācīties jaunu svešvārdu. Priekšvēlēšanu diskusijās televīzijā izskanēja tas, ka mazākumtautību izglītības programmās ir vēl lielākas problēmas ar mācību līdzekļiem, kas atbilst kompetenču pieejai, nekā latviešu skolās. A. Kuncīte uzsver, ka vismaz pēdējos astoņus gadus visi audzēkņi saņem vienādas grāmatas – tikai valsts valodā. Līdz ar to šobrīd mazākumtautību programmā pedagogiem problēmas ir tādas pašas, kā izglītības

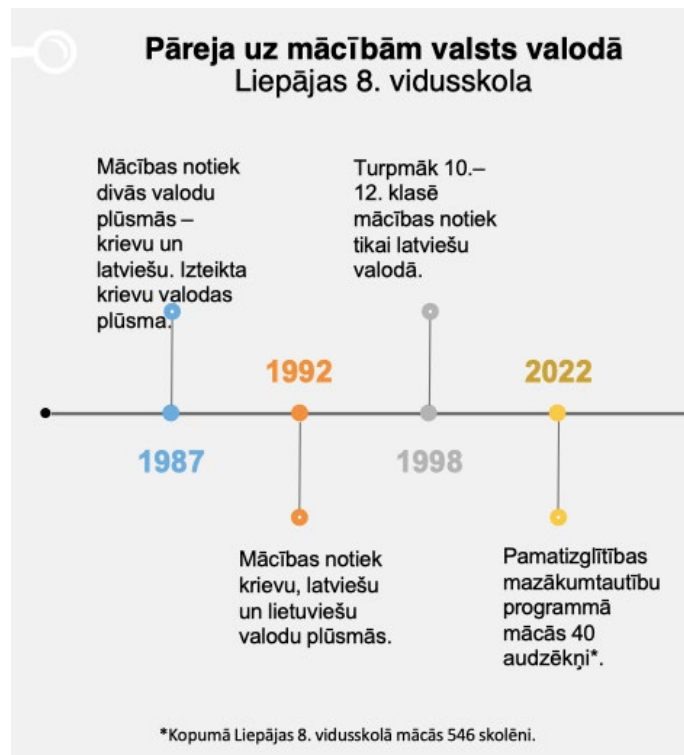

Mazākumtautību skolēniem tika dots uzdevums par godu Dzejas dienām atrast kādu latviešu autora dzejoli un sacerēt vārsmas arī pašiem.

iestādēs, kur mācības notiek tikai latviski. Tas, ka mācību līdzekļi tiek iepirkti tikai latviešu valodā, skolotājiem problēmas nesagādā, jo visi latviski runā brīvi, apgalvo direktore. Visticamāk, to veicinājusi prakse, ka vieni un tie paši pedagogi strādā gan latviešu, gan krievu plūsmā. Atrasts arī veids, kā veiksmīgāk integrēt skolotājus, kas agrāk mācīja mazākumtautību valodu un literatūru vai arī mazākumtautību klases sākumskolā. Viņi latviešu plūsmas klasēs māca krievu valodu kā svešvalodu. Bet latviešu valodas skolotāja, kas agrāk strādāja tikai ar mazākumtautību skolēniem, tagad vada stundas arī latviešu klasēs.

Līdz ar to A. Kuncīte apliecina gatavību skolā realizēt pilnīgu pāreju uz mācībām latviešu valodā. Likumprojekts paredz šo procesu sākt nākamajā mācību gadā. Tas gan vēl Saeimai jāpieņem trešajā lasījumā. “Ceļu uz to ejam jau ilgstoši. Protams, tas ne vienmēr ir bijis viegli. Situācijas bijušas dažādas,” viņa atzīst.

Izaicinājumu radīja arī Covid-19 pandēmijas dēļ ierobežotais klātienē mācību process teju trīs gadu garumā. Bija skolēni, kurus tas atmeta vairākus soļus atpakaļ. “Lai valodas prasmi attīstītu un pilnveidotu, to nepieciešams lietot nepārtraukti ikdienā. Bērni, kuri aug krievvalodīgās ģimenēs, mājās ikdienā vairāk sazinās dzimtajā valodā. Ar to, ka latviešu valodu dzird “Zoom” stundās, ir daudz par maz,” A. Kuncīte secina. Atgriežoties klātienē mācību procesā, pedagogiem nācās pielikt papildu pūles, lai sasniegtu iepriekšējo valodas zināšanu līmeni. **SV**

Izmantotie informācijas avoti

- „Pēc astoņu gadu pārtraukuma Liepājā uzbūvēta jauna skola!“, Andra Magale, Padomju Jaunatne, 1987.09.02.
 „Pirmais zvans“, (nav autora), Komunisti, 1987.09.03.
 „Tālākās attīstības pamats“, A. Bulatovs, Komunisti, 1987.12.31.
 „Vārdiem pretī jāliek darbs“, N. Kārklis, Komunisti, 1987.08.29.
 „Par ekonomiskās un sociālās attīstības valsts plāna izpildes rezultātiem Liepājā 1986.gadā“, (nav autora), Komunisti, 1987.02.03.
 „Latvijas Tautas frontes Liepājas pilsētas nodaļas izglītības darba grupas paziņojums“, Liepājas Vārds, 1989.12.22.

Pedagogi iesaka

Kā veiksmīgāk pāriet uz mācībām valsts valodā?

- Nepieciešams veidot jauktas klases, kurās ir dažādu tautību bērni.
- Svarīgi skolotājiem nodrošināt iespēju vadīt stundas gan latviešu, gan mazākumtautību plūsmas klasēs.
- Ieteicams izmantot mācību līdzekļus tikai latviešu valodā.
- Nezināmos terminus un vārdiņus var ierakstīt paša veidotā vārdnīcā. Tādu var rosināt veidot arī skolēniem.

Komentārs

Ar cieņu pret ikvienu kultūru

Roberts Osguds (*Robert L.Osgood*), Fulbraita programmas stipendiāts Latvijas Universitātē

Mēs ASV jau gadsimtiem ilgi risinām jautājumus, kas rodas saistībā ar imigrantiem un bērniem, kas nerunā angļu valodā, bet nāk uz ASV skolām. Lai gan esam ļoti pieredzējuši šajā ziņā, daudzas lietas aizvien ir vieglāk pateikt nekā izdarīt.

Multikulturālās izglītības mērķis ir palīdzēt skolēniem no dažādām etniskajām grupām saprast citam citu, sazināties citam ar citu un reflektēt citam citu. Mēs izglītības iestādēs cenšamies apvienot dažādas kultūras un meklēt atšķirīgām etniskajām grupām piemērotus mācību paņēmienus, lai tās iemācītos sadarboties. Skolēniem ir jāiemācās angļu valoda,

bet vienlaikus cenšamies piedāvāt iespēju izmantot viņu dzimto valodu, lai viņi varētu mācīties un veikt pārbaudījumus. Visos izglītības līmeņos cenšamies ņemt vērā, ko cilvēki mācās citās valstīs, kā attiecas pret savu kultūru un valodu. Cienām to, ka katrai valstij ir sava unikālā kultūra, patiesībā – pat vairākas subkultūras vienā valstī.

Mums ir jācenšas panākt to, lai katrs bērns klasē justos pieņemts, gaidīts, piederīgs, novērtēts neatkarīgi no izcelsmes, valodas zināšanām, akadēmiskām spējām, politiskās pārliecības. Tomēr situācija dažādās skolās aizvien atšķiras. Mēs esam redzējuši gan veiksmes stāstus, gan neveiksmes.

Lai panāktu iekļaujošo izglītību, domājot par dažādām etniskajām grupām, pedagogiem ir daudz jālasa un jāmācās. Lai mēs varētu monitorēt izglītības iestādē notiekošo, svarīga regulāra komunikācija starp skolotājiem, administrāciju un vecākiem par to, kā bērns jūtas skolā.

Avots: IKVD konference “Izglītības kvalitātes monitorings iekļaujošai izglītībai”.

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
 Raksts sagatavots Latvijas valsts budžeta finansētās programmas “Atbalsts medijiem sabiedriski nozīmīga satura veidošanai un nacionālās kultūrtelpas stiprināšanai latviešu valodā” projekta “Analītisko rakstu sērija “Mazākumtautību skolēnu integrācija. Kas notiek skolās”” ietvaros. Projekta numurs 2022.LV/NMA/37.

Par raksta “Reformai gatavi” saturu atbild *Izdevniecība Skolas Vārds*.

Kultūras ministrija Sabiedrības integrācijas fonds

Valdība atbalsta IZM piedāvātos risinājumus pedagogu darba slodzes līdzsvarošanai un atalgojuma likmes paaugstināšanai

IZM / LIZDA informācija

Nemot vērā panākto vienošanos ar pedagogus pārstāvošo arodbiedrību, 2022. gada 17. septembrī Ministru kabinets (MK) ārkārtas sēdē izskatīja Izglītības un zinātnes ministrijas sagatavoto informatīvo ziņojumu par pedagogu darba slodzes līdzsvarošanu un likmes paaugstināšanu. Ministrijas kopējais piedāvājums – 59 176 925 eiro apmērā 2023. gadā un 60 256 516 eiro apmērā turpmāk ik gadu – aptver visas izglītības jomas, izņemot augstāko izglītību. Ar papildu finansējuma piešķiršanu ministrija novērš identificētos riskus pedagogu pārslodzei, samaksājot par citiem papildus veiktajiem pienākumiem.

17. septembrī valdība atbalstīja arī IZM priekšlikumu par 3,7 milj. eiro piešķiršanu no valsts budžeta līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem, lai nodrošinātu digitālo platformu mācību materiālu pieejamību. Jau tuvākajā laikā skolēniem un pedagogiem tiks nodrošināta iespēja izvēlēties digitālās mācību platformas – *soma.lv*, *maconis.lv* un *uzdevumi.lv*. Savukārt vidējās izglītības posmā būs iespēju abonēt arī *letonika.lv*, *Ebsco* vai *Britannica* resursus pētniecības un padziļinātā satura pieejamībai. Līdz šā gada 1. decembrim ministrija arī izstrādās un iesniegs valdībā rīkojuma projektu par pedagogu zemākās mēneša darba samaksas likmes pieauguma grafiku no 2023. gada 1. septembra līdz 2025. gada 31. decembrim, ievērojot Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam noteiktos darba samaksas pieauguma principus.

Noslēdzoties trīspusējām streika sarunām, puses vienojušās:

Vispārējās izglītības pamata un vidējās izglītības pakāpes skolotājiem no 2023. gada 1. janvāra viena skolēna vidējo mērķdotācijas apmērs tiek palielināts no 115 eiro līdz 127 eiro. Ierosinājuma galvenais mērķis ir sabalansēt skolotāja darba nedēļu, nodrošinot samērīgo 65% un 35% darba slodzes sadalījumu. Sākot ar 2023. gada 1. septembri tiek ierosināts veikt pāreju no 30 stundu darba nedēļas uz 36 stundu darba nedēļu, nodrošinot darba stundu attiecību starp kontaktstundām un darba stundām pārējo pienākumu veikšanai attiecīgi rekomendējoši 65% un ne mazāk kā 35%, t.sk. arī proporcionāli palielinot skolotāju zemāko bruto algas likmi no 900 eiro uz 1 080 eiro.

Pirmskolas izglītības pakāpes pedagogiem no 2023. gada 1. janvāra viena bērna vidējais mērķdotācijas apmērs tiek palielināts no 82 eiro līdz 90 eiro, un samaksa par zemāko alga likmi – paaugstināta līdz 1070 eiro. Sākot ar 2023. gada 1. septembri slodzes sastāvu plānots noteikt 34 stundas nodarbību vadīšanai un 6 stundas citu pienākumu veikšanai. Tā kā pašvaldības nodrošinās tos pašus principus, kādi tiek plānoti 5 – 6 gadus veco bērnu izglītībā, līdzvērtīgi arī pašvaldību budžetos jāreķinās ar papildu fiskālo ietekmi attiecībā uz 1,5 – 4 gadus veco bērnu pirmskolas izglītību.

Profesionālajā izglītībā paredzēta skolotāja slodzes sabalansēšanu, vienlaikus saglabājot skolotāja tiesības izvēlēties savu darba slodzes apjomu, kas nepārsniedz Darba likumā noteikto kopējo darba slodzi nedēļā (40 stundas). Virzība uz sabalansētu slodzi paredz nepieciešamu papildu finansējumu 11% apmērā pret 2022. gada profesionālās izglītības pedagogu darba samaksas dotāciju. Profesionālās ievirzes pedagogu darba slodzes sabalansēšanai plānots 11% finansējuma pieaugums, salīdzinot ar 2022. gadam paredzēto finansējumu. Tas ļaus šobrīd noteiktajā pedagogu darba slodzes proporcijā paredzētās divas stundas citu pienākumu veikšanai palielināt līdz četrām stundām.

Interešu izglītības pedagogu darba slodzes sabalansēšanai paredzēts 11% finansējuma pieaugums, nosakot pakāpenisku gatavošanās stundu palielinājumu.

Ieguvumi katram skolotājam

Sākot ar 2022. gada 1. septembri finansējums visām pašvaldībām pedagogu darba samaksai pieauga par 8,4% (zemākās darba algas likmes pieaugums līdz 900 eiro par 30h darba nedēļu), savukārt no 2023. gada 1. janvāra visiem skolotājiem, salīdzinot ar 2022. gada valsts budžetā noteikto finansējuma apmēru, pedagogu darba samaksai plānots pieaugums vēl par 11%, un pirmskolas skolotājiem – par 11,9% (zemākās darba algas likmes pieaugums no 970 eiro līdz 1070 eiro par 40 stundu darba nedēļu).

Izglītības un zinātnes
ministrija

Pedagogu darba slodzes līdzsvarošana un atalgojuma palielināšana

Vispārējās izglītības skolotāji

1.01.2023.

115 € --> 127 €
mērķdotācija 1 skolēnam

1.09.2023.

30 h --> 36 h
pamata darba slodzes lielums

65 : 35
rekomendētais darba slodzes %
sadalījums

900 € --> 1080 €
zemākā bruto algas likme

Pirmsskolas izglītības skolotāji

82 € --> 90 €
mērķdotācija 1 bērnam

1.01.2023.

1070 €
zemākā bruto algas likme

1.09.2023.

34 h : 6 h
darba slodzes sadalījums nodarbībām
un citiem darbiem

17.09.2022.

Izglītības un zinātnes
ministrija

leguvumi katram skolotājam

**No 2022. gada
1.septembra**

8,4%

Visām pašvaldībām par 8,4%
pieaug valsts finansējums
pedagogu darba samaksai

**900
eur**

**30
h**

Zemākās darba algas
likme pieaug līdz 900 eiro
par 30h darba nedēļu

**No 2023. gada
1.janvāra**

11%

Pieaugums valsts budžetā
noteiktajai **pedagogu** darba
samaksai, salīdzinot ar
2022.gadu

Pieaugums valsts
budžetā noteiktajai
pirmsskolas pedagogu
darba samaksai,
salīdzinot ar 2022.gadu

11,9%

17.09.2022.

Saņemot papildu finansējumu pedagogu darba samaksai, izglītības iestādē direktoram būs iespēja:

■ saglabāt skolotāja mēneša darba algas likmi esošajā apjomā un apmaksāt skolotājiem papildu stundas citu pienākumu veikšanai, kuri līdz šim nav bijuši apmaksāti. Rezultātā skolotāji veiks tādu pašu darba apjomu kā līdz šim, bet saņems lielāku darba algu;

■ ja jau šobrīd skolotāju darba slodze ir sabalansēta, papildu finansējumu ir iespējams izmantot skolotāju mēneša darba algas likmes paaugstināšanai. Rezultātā skolotāji veiks tādu pašu darba apjomu kā līdz šim, bet saņems lielāku darba algu;

■ ja skolotāji strādā maksimālās 40 darba stundu nedēļā, un skolotāja darba slodze nav sabalansēta, izglītības iestādes vadītājs var pieņemt darbā papildu skolotājus un nodrošināt skolotājiem sabalansētu slodzi, tādā gadījumā skolotāji saņems darba samaksu, iespējams, esošajā apjomā vai lielāku, bet veiks mazāku darba apjomu;

■ situācijās, kad skolotāji strādā maksimālās 40 darba stundu nedēļā, skolotāju slodze nav sabalansēta, taču izglītības iestādes vadītājam šajā mācību gadā nav iespēja pieņemt darbā papildu skolotājus, izglītības iestādes vadītājs vienojas par esošās slodzes saglabāšanu skolotājam, taču paaugstina mēneša darba algas likmi, tādā veidā skolotājs par esošo darba apjomu saņems lielāku darba algu.

■ Izglītības un zinātnes ministrijai līdz 2022. gada 1. decembrim jāizstrādā grozījumi normatīvajos aktos, kas ir saistīti ar skolotāju slodzes izmaiņām, kā arī sadarbībā ar Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrību, Latvijas Pašvaldību savienību un Latvijas Izglītības vadītāju asociāciju jāizstrādā vadlīnijas par pedagogu darba slodzes līdzsvarošanu.

Par pedagogu darba samaksas paaugstināšanas grafiku, kas detalizēti jāizstrādā līdz 01.12.2022.:

Nr.p. k.	Pedagogi	Zemākā mēneša darba algas likmes palielināšana	
		EUR	
		Izm piedāvājums bija no 01.09.2023.	LIZDA panāktais no 01.09.2023., balstoties uz IZM aprēķiniem, saskaņā ar IAP
1.	Pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogi	1141 (40h)	1527 (40 h)
2.	Vispārējās izglītības iestāžu pedagogi	976 (30 h), 1300	1374 (36 h)
3.	Profesionālās izglītības iestāžu pedagogi	976 (30 h)	1527 (1320 h gadā)
4.	Speciālās izglītības iestāžu pedagogi	976 (30 h)	1374 (36 h)
5.	Profesionālās ievirzes izglītības iestāžu pedagogi	976 (30 h)	1145 (30 h)
6.	Interesešu izglītības iestāžu pedagogi	976 (30 h)	1145 (30 h)
7.	Augstākās izglītības iestāžu pedagogi (no 01.09.2023.):		
	Asistents	798	1527
	Lektors	1000	1908
	Docents	1250	2385
	Asociētais profesors	1562	2982
	Profesors	1951	3728

Avots: LIZDA

Ja ir 36 h, tad līdz 65% kontaktstundas, ne mazāk kā 35% citiem pienākumiem.

Stundas	Līdz 65%	Ne mazāk kā 35%
36 h	līdz 23,4 h	12,6 h
40 h	līdz 26 h	14 h
30 h	līdz 19,5 h	10,5 h

- Piemērs, ja skolotājs šogad strādā 30 h, tad varēs turpināt strādāt 30 h, bet viņam kontaktstundu skaits nedrīkst būt lielāks kā 19,5 h un citiem pienākumiem jābūt ne mazāk kā 10,5 h.
- Tā kā pilna likme būs 36 h, tad 30 h būs 0,83 slodzes. Ja skolotājs strādās 40 h, tad slodze būs 1,11.

Avots: LIZDA

Saistībā ar finanšu avotiem pedagogu darba samaksai, IZM aicina ņemt vērā arī tā sauktos sekundāros efektus, t.i. papildus piešķirtie valsts budžeta līdzekļi darba samaksas palielināšanai sabiedriskā sektorā strādājošiem (ši ziņojuma kontekstā – pedagogiem) rada papildus iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus, 75% no tiem palielina pašvaldību budžeta ieņēmumus. Līdz ar to pašvaldībām ir papildus iespēja nodrošināt nepieciešamo finansējumu savu darbinieku algu palielināšanai.

Valdībā izskatītais informatīvais ziņojums „Par pedagogu darba slodzes līdzsvarošanu un likmes paaugstināšanu” un rīkojuma projekts „Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas „Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem”” pieejami Ministru kabineta tīmekļvietnē.

Informatīvie materiāli par panāktajām streika prasībām pieejami šeit: <https://www.lizda.lv/current-events/informativie-materiali-par-panaktajam-streika-prasibam/>

LIVA: Direktoru atalgojuma pieaugums būs atkarīgs no pašvaldību individuāliem lēmumiem

Lai gan valdība ir apsolījusi palielināt pedagogu atalgojumu, skolu direktoru atalgojuma pieaugums no 1. janvāra būs atkarīgs no katras pašvaldības atsevišķā lēmuma, informēja **Latvijas Izglītības vadītāju asociācijas (LIVA) prezidents Rūdolfs Kalvāns**. Viņš norādīja, ka direktoru atalgojums ir cieši saistīts ar pašvaldību lēmumiem, tādēļ tas arī pēc 1. janvāra būs atkarīgs no vietvarām. Juridiski pašvaldībām nav noteikts, ka tām būtu pienākums palielināt arī skolu direktoru atalgojumus.

Direktoru atalgojuma palielinājums būs atkarīgs no tā, vai pašvaldības uzskatīs, ka solidāri ir nepieciešams arī direktoriem palielināt atalgojumu. Asociācija apsver iespēju pašvaldībām uz gada beigām rakstīt vēstuli ar atgādinājumu, ka LIVA uzskata, ka direktoru atalgojuma palielinājumam ir jābūt solidāram ar pedagogu algu pieaugumu – ja pedagogiem pieaug atalgojums, tad arī proporcionāli jāpieaug direktoriem. Kā norādīja R. Kalvāns, biedrība ir gandarīta, ka

panākta pedagogu un valdības vienošanās. Pēc viņa vārdiem, virkne iestāžu nebija apmierinātas par to, ka streika risinājums tika atrasts tik vēlu, jo iestādēm, kas streika laikā plānoja slēgties ciet, piektdienas vakarā bija nepieciešams risināt dažādas tehniskās problēmas – ēdināšanas organizēšanu un vecāku informēšanu.

Runājot par kontaktstundu un sagatavošanās darba proporcijām 65/35, Kalvāns uzsvēra, ka pedagogu trūkuma apstākļos nebūs iespējams tūlīt nodrošināt situāciju, ka visi pedagogi nestrādā vairāk par šiem 65%, taču izmaiņas tik un tā uzlabošot apstākļus pedagogiem, apmaksājot papildus strādātās stundas.

Runājot par fiskālo pielikumu no 1. janvāra, R. Kalvāns minēja piemēru – skolā, kur mācās 500 – 600 skolēni, fiskālais pieaugums varētu būt ap 4500 eiro mēnesī, kas esot motivējoši. Kalvāns atzīmēja, ka jaunie uzlabojumi sniegs direktoriem brīvāku telpu, lai pievilinātu jaunus darbiniekus, jo iestāžu vadītāji varēs brīvāk rīkoties ar finanšu instrumentiem skolās. "Izmaiņas palīdzēs gan esošo pedagogu noturēšanā, gan jaunu pedagogu pievilināšanā," domā R. Kalvāns. Tomēr asociācijas vadītājs uzsver, ka joprojām ir jāturpina strādāt pie vakanču mazināšanas un dažādu bonusu, piemēram, dienestu viesnīcu, veselības apdrošināšanas un citu, nodrošināšanas.

Četras izglītības iestādes no Latvijas saņēmušas Eiropas inovatīvas mācīšanas balvu

Četras izglītības iestādes no Latvijas saņēmušas Eiropas inovatīvas mācīšanas balvu, informēja Valsts izglītības attīstības aģentūra (VIAA) vecākā informācijas speciāliste Alise Devjatajeva.

Šogad balvu Eiropas Komisija (EK) piešķirusi kopumā 98 "Erasmus+" projektiem no visas Eiropas četrās kategorijās – agrīnā pirmsskolas izglītība un aprūpe, pamatskolas izglītība, vispārējā vidējā izglītība un profesionālā vidējā izglītība.

Balvai tika nominēti četri projekti no Latvijas – Do-beles speciālās pirmsskolas izglītības iestādes "Valodiņa" projekts "Eiropas bērns: mācīšanās, izmantojot trīs elementus – savienot, konstruēt un radīt", Gulbenes novada vidusskolas projekts "Interaktīvas

vides un mācību metodes Gulbenes sākumskolā", Jāņa Eglīša Preiļu Valsts ģimnāzijas projekts "Mākslas un radošuma digitālais atjauninājums izglītībā" un Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskolas projekts "Eiropas mākslas un dizaina skolu labā pieredze karjeras atbalsta sekmēšanā".

Eiropas Inovatīvas mācīšanas balva ir EK iniciatīva, kas kopš 2021. gada tiek organizēta "Erasmus+" programmas dalībvalstīs kā atbalsta pasākums vienotas Eiropas izglītības telpas sasniegšanai līdz 2025.gadam. Iniciatīvu īsteno skolu sektorā, kurā identificē, izceļ un popularizē "Erasmus+" projektos īstenoto izcilo mācīšanas praksi, vienlaikus novērtējot skolotāju darbu un viņu ieguldījumu pedagoga profesijā. **SV**

Septembrī iznācis *Skolēnu rudens ekskursiju ceļvedis*, kurā apkopotas vairāk nekā 70 piedzīvojumu, izziņas, kultūras un atpūtas vietas, kur pavadīt laiku kopā ar savu klasi! Rudens ekskursiju ceļvedī atklājat aizraujošas piedzīvojumu vietas, izziniet interesantas kultūras un mākslas vietas, apgūstiet prasmes vietējo Latvijas saimniecību meistarklasēs, kā arī piedzīvojiet dabas brīnumus!

Rudens ekskursiju ceļvedis pieejams izglītības platformā www.skolasvards.lv

Skati Ekskursiju ceļvedi šeit:

Lai skaistiem piedzīvojumiem bagāts rudens!

Tematiskie plāni 1. klasei

Dizains un tehnoloģijas

Ieva Mickus

Tematiskais plāns 1. klasei

Tēma: "Kā ver, tin, kārtu, sien, loka, līmē rotājumus no koku lapām?"
7 stundas

Mērķis: veidot rotājumus no dabas materiāliem un mācīties tos praktiski izmantot, tā rosinot domāt par dabas resursu vērtību un to jēgpilnu lietojumu.

Stunda	Stundas tēma	Sasniedzamie rezultāti	Mācību metodes	Prasmes
1 - 2 st.	Koku lapas	Izpētīt, kādu koku lapas atrodas skolas tuvumā. Diskutēt, ko no katrām lapām varētu izgatavot.	Pārgājiens Diskusija Prāta vētra Individuālais darbs	Dodas uz tuvējo parku, lai izpētītu, kādi koki tur aug, kādas lapas ir pieejamas. Diskutē, ko var izveidot no dažādām koku lapām. Ievāc darbam dažādu koku lapas un atbilstoši tās sagatavo (notīra, nospiež).
3 - 4 st.	Rotājumu izgatavošana no sausām koku lapām	Plāno un izgatavo rotājumu vai kompozīciju no koku lapām.	Pārrunas Vizualizācija Individuālais darbs	Rada idejas rotājumu izgatavošanai. Vizuāli attēlo (skicē, veido vienkāršu shēmu) un pastāsta par izvēlēto risinājumu savas idejas īstenošanai. Plāno rotājumu izgatavošanu un nepieciešamos materiālus. Izgatavo rotājumus, veicot atbilstošas darbības – loka, tin, ritmiski kārtu, savieno verot, sienot, līmējot. Pielāgo rotājumus konkrētai vajadzībai – cilvēkam, telpai, apkārtējai videi. Attīsta ieradumu strādāt rūpīgi (uzklāj līmi nelielā daudzumā, papildina pēc nepieciešamības, darba gaitā izmanto līmes otiņu, lieko līmes daudzumu rūpīgi noslauka ar lupatiņu).
4 - 6 st.	Rotājumu izgatavošana no svaigām koku lapām	Izgatavot kolektīvu kompozīciju no svaigām koku lapām.	Grupu darbs Diskusija Eksperiments	Salasa svaigas koku lapas skolas pagalmā. Sadarbojas ar klasesbiedru kopīgas lapu virtenes gatavošanā, sadala pienākumus un atbalsta viens otru. Attīsta ieradumu rūpēties par savu un citu veselību un drošību: <ul style="list-style-type: none"> ■ uzmanīgi rīkojas ar adatu un šķērēm; ■ gludina koku lapas pieaugušā uzraudzībā.; ■ attīsta ieradumu sekmīgi darboties komandā; ■ strādājot grupā ar klases biedriem, mācās vienoties par veicamajiem pienākumiem un sniedz atbalstu.

7 st.	Prezentācija	Prezentēt kolektīvos darbus.	Grupu darbs Prezentācija	Prezentē savus darbus. Atbild uz jautājumiem. Mācās vērtēt savu darbu, saskatot iespējas to uzlabot.
-------	--------------	------------------------------	-----------------------------	--

Tematiskais plāns 1. klasei

Tēma: "Kā griež, plēš, burza, loka, savieno papīra objektus?"

11 stundas

Mērķis: apgūt pamatprasmes darbā ar papīru: locīt, savienot papīra detaļas un kombinēt ar griešanu, plēšanu un burzīšanu, lai attīstītu pirkstu sīko motoriku.

Stunda	Stundas tēma	Sasniedzamie rezultāti	Mācību metodes	Prasmes
1 st.	Papīra veidi	Iepazīties ar dažādiem papīru veidiem un to pielietojumiem. Grupēt papīru pēc dažādām pazīmēm.	Vizualizācija Individuālais darbs	Apskata dažādus papīru veidus. Pārrunā, kur un kādiem nolūkiem var izmantot papīru. Analizē informāciju. Saista to ar reālo dzīvi, personīgo situāciju. Izveido domu kartes "Papīrs" un "Kur izmanto papīru", apkopojot redzēto un dzirdēto informāciju.
2 st.	Papīra tapšana	Iepazīties ar papīra tapšanas procesu. Iepazīties ar papīra otrreizējo pārstrādi un izprast procesa nozīmīgumu.	Prezentācija Vizualizācija Pārrunas Diskusija	Skata un pārrunā sagatavoto prezentāciju "Kā radās un top papīrs". Noskatās Zaļās Jostas īsfilmu "Papīra ceļš". Pārrunā redzēto. Ierīko vietu klasē, kur krāt dažādus nevajadzīgus papīra atgriezumus.
3 st.	Ideja Darba plānošana	Veidot plānu savai Ziemas gleznai	Individuālais darbs Pārrunas Vizualizācija	Apskata dažādas bērnu veidotas gleznas par ziemas tēmu. Izdomā savu ideju gleznai. Izprot, kādi papīra veidi un instrumenti būs nepieciešami. Plāno un seko līdzi kopīgi veidotam darba plānam.
4 st.	Papīra plēšana	Patstāvīgi plēš papīru slejās, gabaliņos, līmē pie papīra, veidojot gleznas fonu.	Individuālais darbs Vizualizācija Pārrunas	Plēš pa taisnām, liektām līnijām lielus un mazus papīra laukumus. Līmē un sasprauž papīra laukumus, nepieciešamības gadījumā - līmē ar atšķirīgām līmēm. Attīsta ieradumu rūpēties par sakoptu darba vidi, darboties ilgtspējīgi un videi draudzīgi. Stundas beigās savāc papīru atgriezumus un iemet papīra atkritumiem paredzētā tvertnē (kastē) – sakopj savu darba vietu. Darbā ar līmi uz galda uzklāj avīzi/vaskadrānu vai uzliek palīktni, lai nenosmērētu galda virsmu. Līmes otiņu pēc darba izmazgā, lai tā nesakalstu un to varētu izmantot citreiz.

5 st.	Papīra griešana	Patstāvīgi griež papīru slejās, gabaliņos, līmē pie papīra, veidojot kompozīciju.	Individuālais darbs Vizualizācija Pārrunas	Noskaidro drošības noteikumus, darbojoties ar šķērēm. Pārrunā par grieztu papīru izstrādājumiem ikdienā (sagriezts A4 papīrs pakā; noteiktā formā izgriezta kartīte u. tml.). Noskaidro par to, kuros gadījumos kaut ko griež (lai iegūtu taisnas malas) un kuros – plēš (lai iegūtu nevienādas formas). Srcin, kādu iespaidu par autoru rada darbs uz nevižīgi izplēstas lapas un kādu – uz lapas ar glīti nogrieztām malām. Griež uzmanīgi ar šķērēm, lai neiegrieztu pirkstos, nesavainotu sevi. No izgrieztajām detaļām veido kompozīciju uz pielīmētā fona, izvēlas piemērotāko līmi, pielīmē detaļas. Papīra lapu, no kuras ir izgriezta detaļa, izmanto nākamajā reizē.
6 st.	Papīra griešana	Patstāvīgi griež dubultu papīru un turpina līmēt kompozīciju.	Individuālais darbs Vizualizācija Pārrunas	Atkārti drošības noteikumus, darbojoties ar šķērēm. Griež detaļas no dubultā pārlocīta papīra, iegūstot 2 vienādas figūras/ objektus, iegūstot vienu figūru/ objektu ar locījuma līniju vidū. Papīra lapu, no kuras ir izgriezta detaļa, izmanto nākamajā reizē. No izgrieztajām detaļām turpina veidot kompozīciju.
7 st.	Papīra locīšana	Loka papīrus dažādos veidos.	Individuālais darbs Vizualizācija Pārrunas	Vingrinās locīt papīru dažādos virzienos: uz augšu/ leju (vēdekli), pa labi/pa kreisi (kartīte, grāmatiņa), dažādos virzienos (atspere no sloksnītēm); rullē, burza papīru, radot izstrādājumu pēc parauga. Ar salocītajām detaļām turpina papildināt kompozīciju. Vingrinās papīru savienošanā ar līmi, griezumiem, locījumiem, skavām un tapiņām/kniedītēm (pēc nepieciešamības).
8 st.	Papīra locīšana	Loka papīru pēc shēmas, veidojot origami priekšmetu.	Individuālais darbs Vizualizācija Pārrunas	Apgūst papīra locīšanu (origami) un apgūst aprakstā izmantotos simboliskos apzīmējumus (pārtraukta līnija, bultiņa, bultiņa ar cilpu). Loka atbilstoši instrukcijai (attēli un simboliski apzīmējumi) un izgatavo locītu izstrādājumu. Novērtē savas locīšanas prasmes.
9 st.	Ziemas gleznas pabeigšana	Pabeigt Ziemas gleznu.	Individuālais darbs Vizualizācija Pārrunas	Izspiež caurumus gleznai, lai var ievērt šņorīti. Pabeidz un izdara to, kas nav pabeigts vai ir jāuzlabo. Novērtē savu sniegumu.

10 st.	Darbu prezentācija	Prezentēt savu izstrādājumu	Vizualizācija Prezentēšana	Prezentē savu darbu, stāsta, kas ir plēsts, griezts, locīts, kādi savienojuma veidi izmantoti. Atbild uz jautājumiem. Mācās vērtēt savu darbu, saskatot iespējas to uzlabot.
11 st.	Spēle "Bingo"	Spēlē ar klasesbiedriem spēli "Bingo".	Individuālais darbs Grupu darbs	Izveido spēli "Bingo" par papīra veidiem. Nostiprina zināšanas par papīra veidiem (spēli var spēlēt arī ar citiem noteikumiem, tādējādi nostiprinot cita veida informāciju).

Tematiskais plāns 1. klasei

Tēma: "Kā kombinē dažādas formas un rotā plakanus un telpiskus izstrādājumus no plastilīna un sāls mīklas?"

8 stundas

Mērķis: ar dažādiem veidošanas instrumentiem, izmantojot dažādas tehnikas, darināt izstrādājumus no veidošanas materiāliem, attīstot skolēna domāšanas un radošās prasmes praktiskā darbībā.

Stund	Stundas tēm	Sasniedzamie rezultāti	Mācību metodes	Prasmes
1 - 2 st.	Plastilīns un sāls mīkla	Saskatīt līdzīgo un atšķirīgo abās veidojamās masās.	Vizualizācija Diskusija Prāta vētra	Apskatīt divas dažādas veidojamās masas. Veido vairākas domu kartes: <ul style="list-style-type: none"> ■ "Ko var izgatavot no plastilīna" ■ "Ko var izgatavot no sāls mīklas" ■ "Plastilīna īpašības" ■ "Sāls mīklas īpašības" Secināt, kas ir kopīgs un kas ir atšķirīgs abām veidojamām masām.
3 st.	Darba plānošana plastilīna istrādājumam	Iepazīties ar dizaina tapšanas posmu pamatprincipiem. Plāno savu izstrādājumu no plastilīna, balstoties pēc pamatprincipiem.	Prezentācija Vizualizācija Pārrunas Individuālais darbs	Iepazīstas ar dizaina tapšanas pamatprincipiem (kas pēc kā seko): <ul style="list-style-type: none"> ■ Kāds ir mans uzdevums; ■ Ko es gatavošu (izvēlas no vairākām idejām); ■ Kas man nepieciešams (materiāli un rīki); ■ Kāda ir darba secība (ko es darīšu vispirms, ko pēc tam); ■ Ko un kā es darīšu; ■ Kas jāuzlabo; ■ Prezentēšana. Plāno kādu izstrādājumu veidos no plastilīna.
4 - 5 st.	Izstrādājums no plastilīna	Patstāvīgi izgatavo izstrādājumu no plastilīna pēc instrukcijas (ar attēliem un/vai īsu tekstu).	Individuālais darbs Pārrunas Vizualizācija	Veido dažādas figūras no plastilīna. Sastiprina tās savā starpā. Veic uzlabojumus. Savu izstrādājumu izgatavo noteiktā secībā.

6-7 st.	Izstrādājums no sāls mīklas	Plāno savu izstrādājumu no sāls mīklas, balstoties pēc pamatprincipiem. Patstāvīgi izgatavo izstrādājumu pēc instrukcijas (ar attēliem un/vai īsu tekstu).	Individuālais darbs Vizualizācija Pārrunas	Gatavo sāls mīklu pēc norādēm. Izlemt, kādu pasaku tēlu Veido no sāls mīklas pasakas tēlu (kad tas nožuvis, pēc stundām to var nokrāsot).
8 st.	Teātra izrāde	Prezentē savu paveikto darbu.	Individuālais darbs Vizualizācija Pārrunas	Rāda nelielu etidi ar savu pasakas varoni. Atbild uz jautājumiem. Novērtē savu un citu darbus.

Tematiskais plāns 1. klasei

Tēma: "Kā cep maizi? Kā atspoguļo maizes tapšanas ceļu?" 8 stundas

Mērķis: iepazīt maizes tapšanas ceļu no graudu iesēšanas līdz miltu ieguvei un kā no miltiem gatavo mīklu un cep maizi.

Stunda	Stundas tēma	Sasniedzamie rezultāti	Mācību metodes	Prasmes
1 - 2 st.	Kā maize rodas mūsdienās un kādi ir maizes veidi?	Noskaidrot, kādi maizes veidi ir mūsu veikalos. Noskaidrot, kā rodas maize mūsdienās.	Diskusija Prāta vētra Grupu darbs Vizualizācija	Grupē no mājām atnestās maizes etiķetes un secina, kādi maizes veidi nopērkami Latvijas veikalos. Veido domu karti "Maizes veidi". Noskatās filmiņas: <ul style="list-style-type: none"> ■ Kā ražo miltus? ■ Kur rodas rudzu maize? Pārrunā redzēto, kā mūsdienās top maize.
3 st.	Kā maizi cepa senāk?	Noskaidrot, kā rodas maize mūsdienās.	Pārrunas Vizualizācija Individuālais darbs	Grupē attēlus pareizā secībā, kā tika kādreiz cepta maize. Pārrunā, salīdzina un aizpilda tabulu, kā maize tapa agrāk un kā to gatavo mūsdienās.
4 - 6 st.	Maizes cepšana	Piedalīties maizes cepšanas procesā.	Grupu darbs Pārrunas Eksperiments	Dodas mācību ekskursijā uz sev pieejamo vietu: <ul style="list-style-type: none"> ■ Maizes ceptuvi; ■ Pie mājražotāja, kas cep maizi; ■ Pie privātpersonas, kas mājās cep maize. Piedalās maizes cepšanas procesā. Uzdod jautājumus. Atbild uz jautājumiem.
7 st.	Recepte	Noskaidro, kas ir recepte un kas tajā ietilpst.	Pārrunas Grupu darbs	Pārrunā mācību ekskursijā redzēto. Noskaidro, kas ir recepte un kāpēc tā ir nepieciešama. Pārrunā maizes cepšanas recepti. Noskaidro, kāpēc recepte ir jāievēro.

8 st.	Pārbaudes darbs	Zināšanu pārbaude	Individuālais darbs	<p>Meklē burtu jūklī maizes cepšanai nepieciešamās sastāvdaļas.</p> <p>Zina, ar ko atšķiras maizes cepšana mūsdienās no maizes cepšanu senāk.</p> <p>Radošais darbs – uzzīmē maizes etiķeti.</p>
-------	-----------------	-------------------	---------------------	--

Stundu tematiskais plāns sociālajās zinībās 2. klasei

Renāte Andiņa

Tēma Stundas temats	Sasniedzamais rezultāts	Temata apguves norise	Mācību līdzekļi	Piezīmes
2.1. Kā plānot savu laiku un mērķus, lai mācītos un nodarbotos ar vaļaspriekiem? 7 mācību stundas				
<i>Temata apguves mērķis:</i> skolēns, izmantojot dažādus informācijas avotus un savu pieredzi, uzzina un stāsta par dažādiem nodarbošanās veidiem, vaļaspriekiem, lai apzinātos savas prasmes un intereses un ar pieaugušā atbalstu izvirzītu īstermiņa mērķi un plānotu savas darbības tā sasniegšanai.				
Kas man patīk un kas padodas? 2 stundas	Izzina brīvā laika pavadīšanas veidus, patstāvīgi izvirza individuālo mērķi nedēļai vai mēnesim savu interešu attīstīšanai, jaunu zināšanu un prasmju apgūšanai, seko līdzi tā izpildei. Ar skolotāja atbalstu plāno laiku mācībām un atpūtai, pastāsta par savām prasmēm, kas padodas vislabāk, kā arī kļūdām.	Skolēni pāros vai nelielās grupās stāsta par interesantāko pieredzēto nodarbi vai vaļasprieku. Kopā ar skolotāju apkopo dzirdēto domu kartē "Mūsu intereses un vaļasprieki". Spriež, kas ir prasme, un nosauc, kādas prasmes vajadzīgas, lai nodarbotos ar dažādiem skolēnu nosauktajiem hobijiem. Kopā ar skolotāju izveido prasmju, kuras piemīt klases skolēniem, sarakstu; prognozē, kādas prasmes un zināšanas vēl būtu jāattīsta. Skolēni ar skolotāja palīdzību noskaidro, kur (iestāde, interešu pulciņš) var attīstīt savas intereses un spējas, apgūt jaunas prasmes, nodarboties ar vaļaspriekiem. Skolēni pieņem lēmumu nodarboties vai nenodarboties ar kādu hobiju, stāsta par savas izvēles iespējamiem ieguvumiem.	Mācību līdzekļi Mācību materiāli <i>Skola2030</i> mācību līdzeklis Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūra (publicēta internetā VISC mājaslapas sadaļā "Mācību literatūra") Tauriņa, A. Vēro, vērtē, rīkojies. Rīga: Raka, 2019. Interaktīvs mācību līdzeklis ētikas, sociālo zinību un klases stundām [tiešsaiste]. Valsts izglītības satura centrs [skatīts 9.08.2019.]. Pieejams: https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/vertibizglitiba/default.html . Iepazīsti profesijas. Spēle [tiešsaiste]. Valsts izglītības attīstības aģentūra [skatīts 10.08.2019.]. Pieejams: http://viaa.gov.lv/library/files/original/92892_Spele_iepazisiti_profesijas.pdf Starpriekšmetu saikne: sports un veselība – atbildīga un veselībai droša laika pavadīšana, veselīgs dzīvesveids; matemātika – dienas režīms, laika skaitīšana, pulksteņa laiks.	

<p>Kā pavadīt brīvo laiku? 2 stundas</p>		<p>Iepazīstoties ar skolotāja sagatavotiem materiāliem, skolēni izzina dažādus brīvā laika pavadīšanas veidus, piemēram, sports, grāmatu lasīšana, robotika, suņa dresēšana.</p> <p>Pāros, atbildot uz jautājumiem, apspriež izlasīto, nosauc zināšanas un prasmes, kādas nepieciešamas norādītajos hobijos.</p> <p>Pēc skolotāja piedāvātā plāna skolēni sarunā ar vecākiem uzzina, kādi ir vecāku vaļasprieki vai ar ko viņi gribētu nodarboties brīvajā laikā; veido zīmējumu vai no ģimenes arhīva palūdz fotogrāfiju, kurai pievieno mazu aprakstu par vaļasprieku.</p> <p>Pārstāsta klasē informāciju par vecāku vai radnieku vaļaspriekiem, kopā ar skolotāju izveido fotogrāfiju/zīmējumu izstādi par vecāku/radinieku vaļaspriekiem. Salīdzina domu karti "Mūsu intereses un vaļasprieki" un izstādi; izdara secinājumus, kā var pavadīt brīvo laiku un ko tas dod; spriež par likumsakarībām starp vecāku un saviem vaļaspriekiem.</p>		
<p>Kā plānot savu mērķi? 2 stundas Kontrol darbs 1 stunda</p>		<p>Skolēns, izmantojot skolotāja sagatavotos materiālus, noskaidro, kas ir mērķis, kā to izvirzīt un sasniegt.</p> <p>Analizē situācijas, kurās skolēni-vienaudži izvirza mērķus un mēģina tos sasniegt, lai novērtētu, cik lietderīgi bērni pavadīja laiku, kādas darbības izvēlējās mērķa sasniegšanai, vai tās bija atbilstošas mērķim.</p> <p>Ar skolotāja atbalstu skaidro kopsakarības starp mērķi un darbībām, kas ved uz tā sasniegšanu.</p> <p>Skolēni patstāvīgi izvirza individuālo īstermiņa mērķi nedēļai. Skolēni plāno savu laiku, pamatojoties uz izvirzīto īstermiņa mērķi.</p> <p>Ar skolotāja atbalstu izraugās kritērijus, pēc kuriem noteikt, cik veiksmīga ir virzība uz šo mērķi.</p> <p>Skolēni uzrauga savu sniegumu un darbības visu nedēļu, fiksē novērojumus, lai secinātu par laika plānošanu nedēļas garumā, spriestu par savām iespējām un spējām sasniegt mērķus.</p>		

2.2. Kā atšķirt to, ko gribas, no tā, ko vajag? 10 mācību stundas

Temata apguves mērķis: analizējot konkrētus gadījumus un izspēlējot lomu spēles, noskaidrot to, ka, savietojot vajadzības ar pieejamiem resursiem, cilvēki izdara izvēles; skaidrot naudas nozīmi ikdienā, lai skolēni spētu izdarīt atbildīgas un ilgtspējīgas izvēles, pērkot preces un pakalpojumus.

<p>Kas ir vēlmes un vajadzības? Kā tās var apmierināt? 3 stundas</p>	<p>Vērtē situācijas, kurās tiek iegūta un tērēta nauda, un to, kā nauda palīdz situācijā, kad pārdevējam vajag pārdot saražoto un pircējam – nopirkt nepieciešamo preci. Saviem vārdiem pastāsta par aizņemšanās un aizdošanas būtību, izmantojot pedagoga dotās situācijas.</p>	<p>Skolēni nosauc savas vēlmes un vajadzības; pamato, kas, viņuprāt, ir vēlme un kas – vajadzība; salīdzina dažādas atbildes. Grupē savas vajadzības pēc svarīguma, pamato savu izvēli. Pāros izspriež, kā varētu apmierināt vēlmes un vajadzības, kādi resursi tam būtu nepieciešami. Iepazīstoties ar skolotāja piedāvātiem piemēriem un uzklusot klasesbiedrus, skaidro, kādi ir iespējamie varianti vienādu vēlmju un vajadzību apmierināšanai un kā izdarīt atbildīgu izvēli.</p> <p>Izvērtējot skolotāja piedāvātās situācijas par dažādu lietu aizņemšanos un aizdošanu skolā, spriež, kā jārikojas ar lietu, kuru esi aizņēmis. Izsaka pieņēmumus, kas jāievēro, ja tu kādam kaut ko aizdod (atbildīga rīcība).</p>	<p>Mācību līdzekļi Mācību materiāli <i>Skola2030</i> mācību līdzeklis Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūra (publicēta internetā VISK mājaslapas sadaļā "Mācību literatūra") Astoņi stāsti par eiro [tiešsaiste]. Valsts izglītības satura centrs [skatīts 10.08.2019.]. Pieejams: https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/metmat_citi.shtml. Finanšu praktība [tiešsaiste]. Valsts izglītības satura centrs [skatīts 10.08.2019.]. Pieejams: https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/metmat_visc.shtml. Ziņkārīgi jautājumi par naudu. Videomateriāls [tiešsaiste]. Valsts izglītības satura centrs, Latvijas Komerčbanku asociācija [skatīts 10.08.2019.]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=aL5xaurnQPQ</p>	
<p>Kā nauda palīdz ikdienā? 2 stundas</p>		<p>Noskatās filmiņu "Astoņi stāsti par eiro" vai "Ziņkārīgi jautājumi par naudu", piedalās skolotāja vadītā diskusijā par naudu, skaidro naudas lomu ikdienā.</p> <p>Balstoties uz savu pieredzi un iepriekš aplūkoto piemēriem, skolēni nelielās grupās apspriež, vienojas un piedāvā veidus, kā iespējams iegūt naudu, spriež, kā naudu var krāt un kāpēc to vajadzētu darīt.</p>		

<p>Kā izvēlēties preces un pakalpojumus? 2 stundas</p>		<p>Skolēni nosauc preces un pakalpojumus, kurus viņi izmanto ikdienā, izskaidro, kādas vēlmes un vajadzības tie palīdz apmierināt. Grupē preces un pakalpojumus. Izpēta dažādu preču etiķetes, lai konstatētu, kāda informācija tur atrodama, un lai salīdzinātu vienādo preču cenas un iepakojumu svaru. Balstoties uz informāciju, kas iegūta no etiķetēm, ar skolotāja palīdzību spriež, kāpēc patērētājiem ir svarīgi lasīt etiķetes, izvēloties preci.</p> <p>Izspēlē pirkšanas un pārdošanas spēli; izvēlas izdevīgākās preces; aprēķina pirkuma summu, lai spriestu par izdevīgākajiem pirkumiem un sevi kā atbildīgu pircēju. Lai izzinātu preču cenas realitātē, ar skolotāja atbalstu veic pētījumu veikalā un noskaidro 2 vai 3 dažādu pārtikas preču cenas un iesaiņojuma svaru.</p> <p>Pētījuma rezultātus apkopo tabulā, salīdzina ar klasesbiedriem; skaidro, cik maksā prece un kurā veikalā to šobrīd iegādāties ir izdevīgāk.</p>		
<p>Ko darīt ar kabatas naudu? 2 stundas Kontroldarbs 1 stunda</p>		<p>Spriež, kas ir kabatas nauda un vai tā ir nepieciešama.</p> <p>Nosauc piemērus, kā varētu lietot kabatas naudu; skaidro ieguvumus un zaudējumus katram izmantošanas veidam, lai saprastu, ka izvēle ir vienmēr.</p> <p>Izvērtē situācijas, kurās skolēni izmanto savu kabatas naudu, lai skaidrotu, kādas ir neapdomīgas rīcības sekas.</p> <p>Uzraksta ieteikumus sev un vienaudžiem, kā atbildīgi rīkoties ar naudu.</p>		
<p>Starppriekšmetu saikne: matemātika</p>				
<p>2.3. Kādi noteikumi ir sabiedriskās vietās, un kāpēc tie jāievēro?: 8 mācību stundas <u>Temata apguves mērķis:</u> izlasot dažādus informācijas avotus un spēlējot lomu spēles, izzināt noteikumus un uzvedības etiķeti sabiedriskās vietās, lai to apzināti ievērotu ikdienā, rūpētos par savu un citu drošību un labklājību.</p>				

<p>Kāpēc vajadzīgi noteikumi? 3 stundas</p>	<p>Izvērtējot informāciju, skolēni prot nosaukt grupas locekļu pienākumus un tiesības, stāsta, kā tie saucas ar uzvedības noteikumiem. Izsakot viedokli, pauž iejūtību pret citiem cilvēkiem, pazīstamās situācijās apsver savas rīcības ietekmi uz apkārtējiem. Sadarbojas grupās, lai sasniegtu kopīgu rezultātu, ievērojot grupas noteikumus un atpazīstot noteikumu pārkāpumus.</p>	<p>Skolēni spēlē kādu sadarbības spēli, ievērojot noteikumus. Tad dažiem skolēniem skolotājs lūdz neievērot noteikumus, lai klase nonāktu pie secinājuma, ka noteikumi palīdz gan spēlē, gan ikdienā sadzīvot, bet, ja noteikumus neievēro, spēle nevar notikt. Skolēni izpēta skolotāja sagatavotos materiālus un skaidro, kādi noteikumi jāievēro dažādās sabiedriskās vietās (iela, parks, veikals, jūrmala, skola, bibliotēka); pamato, kāpēc tie būtu jāievēro. Skolēni atpazīst aizlieguma zīmes sabiedriskajās vietās, spriež par to nepieciešamību. Skolēni nosauc savas, skolotāju un skolas apkopēju tiesības un pienākumus; spriež, kā tie savstarpēji ir saistīti un vai tiek ievēroti. Skolēni, strādājot pāri, piedāvā risinājumus un noteikumus, kuri būtu vajadzīgi, lai skolā kā sabiedriskā vietā visi justos droši un ievērotu uzvedības noteikumus.</p>	<p>Mācību līdzekļi Mācību materiāli Skola2030 mācību līdzeklis Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūra (publicēta internetā VISK mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”) Brūvers, P. Labas uzvedības ābece. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010. Kalniņa, I. Pie galda. Droši un koši, 2017. Metodiskie ieteikumi drošības jautājumu mācīšanai 1.–4. klasē klases stundās [tiešsaiste]. Valsts izglītības satura centrs. 2011. [skatīts 9.08.2019.]. Pieejams: https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/drosiba_1_4_klasei.pdf</p>	
<p>Kādi ir noteikumi sabiedriskās vietās un mūsu grupā? 2 stundas</p>		<p>Lai iemācītos mērķtiecīgi strādāt grupā un ievērot noteikumus, skolēni pēta informācijas avotus par uzvedības noteikumiem muzejā, teātrī un operā, baznīcā, sabiedriskajā transportā, peldbaseinā un prezentē tos klasesbiedriem. Tā kā noteikumi būs jāievēro, arī strādājot grupā, skolēni ar skolotāja palīdzību sadala pienākumus (procesa organizētājs, lasītājs, zīmētājs, rakstītājs, runātājs), vienojas par uzdevumam vajadzīgo laiku un grupas darba produktu – uz A3 lapas uzrakstītiem/uzzīmētiem noteikumiem vienā sabiedriskajā vietā. Skolēni pēta sagatavotos informācijas avotus; vienojas, kādus noteikumus rakstīs vai zīmēs uz lapas, kā tos prezentēs. Grupas prezentē savu darbu, klasesbiedri klausās, lai apgūtu uzvedības noteikumus, varētu tos ievērot un izmantot iegūto informāciju. Pēc prezentācijas notiek grupas darba un katra atsevišķa dalībnieka ieguldījuma izvērtēšana pēc iepriekš zināmiem kritērijiem (sk. māc. līdz.).</p>		

<p>Kā un kāpēc es ievēroju noteikumus? 4 stundas Kontroldarbs 1 stunda</p>		<p>Skolēni izsaka domas un pamato ar piemēriem, kāpēc jāievēro noteikumi skolā un jebkurā citā sabiedriskā vietā. Atbildot uz skolotāja jautājumiem, veic pašvērtējumu, apsver savas rīcības ietekmi uz citiem cilvēkiem. Skolēns individuāli aizpilda pašvērtējuma tabulu par uzvedību skolā un secina, kas viņam pašam jāuzlabo uzvedībā; ieliek to portfolio, lai būtu iespēja novērot savu uzvedību ilgtermiņā. Prognozē, ko darīs, lai pats ievērotu noteikumus. Skolēni veido jaunu aizlieguma vai informatīvo zīmi, lai demonstrētu, kas viņus satrauc sabiedriskās vietās. Zīmes tiek izvietotas skolas gaitenēs, lai pievērstu sabiedrības uzmanību.</p>		
---	--	---	--	--

Starppriekšmetu saikne: sports un veselība – noteikumu ievērošana saistās arī ar drošību; svešvaloda – pieklājības frāzes dažādās ikdienas situācijās.

2.4. Kā pētīt un raksturot savu pilsētu un novadu? 10 mācību stundas

Temata apguves mērķis: izzināt novada/pilsētas simbolus, nozīmīgākos kultūrvēstures objektus un cilvēku dzīvesstāstus, apmeklējot vietējos kultūrvēstures objektus, muzejus, lasot pazīstamu cilvēku dzīvesstāstus, lai varētu stāstīt par savu dzimto vietu, prognozēt iespējas piedalīties novada/pilsētas dzīvē, popularizēt to.

<p>Kādi ir mūsu novada simboli? 3 stundas</p>	<p>Apmeklē un līdzdarbojas skolas, pašvaldības kultūras pasākumos un valsts svētku svinību norisēs, atpazīst fotogrāfijās un ikdienā sava novada/pilsētas nozīmīgākos kultūrvēstures objektus un izmaiņu piemērus tuvākajā apkārtnē, piedāvā variantus, kā tos varētu popularizēt.</p>	<p>Skolēni pāros vai nelielās grupās aktualizē savu pieredzi un stāsta cits citam par savu novadu, tā simboliem, savu pieredzi novada svētku svinēšanā, par ceļojumiem pa novadu un atpazīstamām vietām. Ar skolotāja atbalstu pāros vai nelielās grupās veido grafisko organizētāju, kas palīdz apkopot un izzināt informāciju par dzimto vietu un tās nozīmīgākajiem objektiem, piemēram, baznīcu, muižu, pili vai pilsdrupām, upurakmeni, pieminekli, dižkoku u. tml. kā novada simboliem, vērtībām. Izmantojot izveidoto grafisko organizētāju, izpēta un grupē skolotāja piedāvāto informāciju par tuvējo apkārtni, pilsētām un simboliem. No apkopotās informācijas izveido stāstījumu.</p>	<p>Mācību līdzekļi Mācību materiāli Skola2030 mācību līdzeklis Valsts izglītības satura centra apstiprinātā mācību literatūra (publicēta internetā VISC mājaslapas sadaļā "Mācību literatūra") Brūvers, P. Labas uzvedības ābece. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010. Kalniņa, I. Pie galda. Droši un koši, 2017. Stunda muzejā [tiešsaiste]. Valsts izglītības satura centrs, 2013. [skatīts 9.08.2019.]. Pieejams: https://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/stunda_muzeja.pdf</p>	
--	--	---	---	--

<p>Ar ko slavens mūsu novads/pilsēta? 3 stundas</p>		<p>Skolēni skolotāju vadībā dodas mācību ekskursijā pa pilsētu/novadu, apmeklē vietējos muzejus, novadpētniecības muzeju, bibliotēku vai citus iepriekš aplūkotos nozīmīgos objektus.</p> <p>Pēc mācību ekskursijas skolēni sagatavo jautājumus par redzēto, kurus uzdot klasesbiedriem, salīdzina atbildes.</p> <p>Skolēni pāros pēc dota parauga sakārto skolotāja sagatavotus teksta fragmentus (teikumus) par novadā atpazīstamo cilvēku sasniegumiem, stāsta saviem vārdiem, ar ko šis cilvēks ir nozīmīgs novadā/pilsētā, lai saprastu, ka novads var būt slavens arī ar cilvēkiem, ne tikai ar vietām.</p> <p>Pēc mācību ekskursijas skolēni sagatavo jautājumus par redzēto, kurus uzdot klasesbiedriem, piedaloties skolotāja vadītā diskusijā. Skolotāja vadītā diskusijā, izmantojot iepriekš apkopoto informāciju, vienojas par to, ar ko ir slavens dzimtais novads/pilsēta.</p>		
<p>Ko es varu dot savam novadam? 3 stundas Kontrol darbs 1 stunda</p>		<p>Grupās izvirza idejas, kā būtu iespējams popularizēt vietējo apkārtni, novadu un pilsētu, izmantojot iepriekš aplūkotos simbolus un vērtības.</p> <p>Grupās veido tuvējo apkārtni, pilsētu vai novadu popularizējošu plakātu vai atklātņi, kurā attēlota informācija, kas palīdzētu tūristam.</p> <p>Plakātu un atklātņi izstāda klasē vai skolas gaitenī.</p>		